

БИБЛИОТЕКА

БР. 4568.

ПЕТРА СТОЈАДИНОВИЋА
НОВИ САД

PM78

ОБРАНА
ЕЗИКА СРБСКОГЪ

ОДЪ

ИЗОПАЧИВАЊА И ПРОСТАЧЕНА
ПЪГОВОГЪ

И

КІРІЛИЦЕ ОДЪ ВУКОВИЦЕ.

Всеславъ Бајић

II кн. бр. 107

1863.

г. 1863.

175 1258

УНІВ. БИБЛИОТЕКА

№ Бр. 55148

ОБРАНА ЄЗИКА СРБСКОГЪ

ОДЪ

ИЗОПАЧИВАНЯ И ПРОСТАЧЕНЯ
НЪГОВОГЪ

И

КИРИЛИЦЕ ОДЪ ВУКОВИЦЕ

НАПИСАО

ЕВСТАТИ МИХАЙЛОВИЧЪ

Сведокъ. Младен Бајић
срп. нар. Уредъ.

20/8 870.

У ВЕЛИКОМЪ-БЕЧКЕРЕКУ,
ПИСМЕНИМА ФРАНЦЪ ПАВЛА ПЛАЙЦА.

1863.

Лейтар Станојадинић
исп. директор Зрелиште 97.
9/XI. 1923.

1871

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1871

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

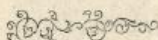
THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1871

ПРЕДГОВОРЪ.

Кадъ насъ оно пре двадесетъ и неколико година поимирити хтедоше, и име србско у имирско преокренути труднеше, за нужно самъ био нашао у дѣлу момъ подъ именомъ „Имри и Србљи“ 1842 печатаномъ доказати, да име Имръ нѣ народно него предѣлно, као што є Црногорацъ, Херцеговацъ, Далматинацъ, Славонацъ, Сремацъ и т. д. да Србљи нису Имри, него да є свима онима, кои србски говоре, одъ Адриѣ пакъ до Тимока и ма гди се налазили, име Србинъ народно, безъ разлике предѣла, у комъ обитаваю, и вере, кою исповѣдаю.

Онда морадосмо име, а данасъ морамо езикъ наш бранити; еръ намъ нека браћа наша србска у књижевни езикъ дирнуше, и тако га кварити почеше, да се сваки изображенъ Србинъ (осимъ Госпode Реформатора) дивн и чудн, шта се данасъ съ езикомъ нашимъ чини.

IV

Подъ именомъ, да намъ треба чисто србски писати, почеше намъ красне и правилне речи наше извртати, и на силу простачити, а неке банъ са свимъ изъ ѣзика изоставляти, и на нѣово место нове измишлявати и ковати.

Многи су се испрва томъ послу смѣяли, мислећи, да та браћа съ нѣовимъ изопачиванѣмъ и простаченѣмъ ѣзика успети немогу; алъ су се у томъ мишленію своемъ преварили; еръ Господа Реформатори у своіой радњи на никакавъ odporъ ненаилазећи, безъ сваке препоне радише, и у неуморномъ послу своемъ успевајући, књижевни намъ ѣзикъ тако преиначише, да ихъ данасъ едва разумети можемо, шта съ овомъ ил' ономъ речію казати желе, кою ни они, ними отъ отца и майке наше чули, и у доданашињимъ књигама одабраніихъ србскихъ Списателя читали писмо.

Оно, како су досадъ Србљи србски писали, то Реформаторима ѣзика нашегъ данасъ неваля, него што ко више уме речи изопачити и испростачити, то имъ се све више допада, то имъ є све лепше и дичије, то є веле право србски написано.

Поступакъ тай съ ѣзикомъ нашимъ сматра-

юћи, и незгодна, а може бити временемъ и опасна слѣдства реформе те мерећи, заједно пакъ и одъ многе браће србске тужбе слушаюћи, да є већ сувише, шта се съ єзикомъ нашимъ чини, судіо самъ за добро, о тој реформи неколико речи пробеседити, да видимо, 'ко и у колико право има или нема?

Сваки родолюбивъ Србинъ тежи и жели єзикъ свой матерњи, колико є комъ могућио, све више изобразити, и усавршенствовати га; и зато ни наймаиъ несумњамъ, да браћа наша Реформатори све што на пољу літературе наше раде, съ добромъ и племенитомъ намеромъ чине. Алъ су обично путови човечески, коимъ себи и свомъ добро учинити желимо, различни, и често се догађа, да и у најболѣмъ намеренію место правоѣ пута странпутицомъ пођемо, која насъ на зло одводи.

Азбуку кірілеву съ іоттама, лѣ, и нѣ кварити, — речи изопачивати, и простачити — свое рођене изъ єзика избацивати, а изъ туђихъ єзика преведене, и ново сковане примати — досадаишнѣ књижество наше са свимъ презирати, и одъ нѣга табулу разу правити, то єсть: све досадаишнѣ літералне трудове дедова, отцева,

VI

и савремене браће наше уништавати, то значи по момъ немеродателномъ мнѣнію съ правогъ пута сврнути, и странпутицомъ поћи.

Алѣ при свемъ томъ, ели то мнѣніе мое основано или ніе, оставлямъ свакомъ Србину, кои родъ и езыкъ свой истинито любви, на разсужденіе, и явно се изяснявамъ, да ако и нисамъ пріятель те нове реформе езика нашегъ, опетъ ѣу зато свакогъ оногъ, кои ме съ веродостойнимъ и основанимъ доказима увери, да преиначенъ то езика србскогъ довольногогъ свогъ узрока има, да е нужно, и да на обште добро народу нашемъ служи, вольно и радо читати, и гди право има, за право му дати, само да сваки личне увреде, коє просвештеномъ и изображеномъ човеку неприличе, избегава, и одъ уєдльивогъ хитроумія клонисе.

У Вел.-Бечкереку, 24. Јуніа 1862.

Сачинитель.

I.

Различно Изображенѣ причинява различно
знанѣ материѣгъ Ёзика.

 Ёзикъ или говоръ датъ намъ е, да мисли,
осеѣанѣ, и знанѣ наше еданѣ другомъ саоб-
штити можемо. Колико 'ко дакле више понятія
и знаня има, толико више речи потребуе, да
мисли свое изразити може.

Човекъ, кои е одъ малена понайвише у
полю, виноградима, шумама или ритовима векъ
свой провео, а никакве науке слушао и учио
ниѣ, тай обично пространогъ знаня нема, и зато
само толико речи зна, колико му е нужно, да
мисли и осеѣанѣ свое другомъ исказати може.
Иѣму ни обичне речи, кое и мало изображени
люди говоре, познате нису, као н. пр. благо-
даримъ, захваљуеъмъ, имаите доброту, извините
ме, изволите, посѣтите ме, саобштите ми, и т. д.;

а іоштъ манѣ зна онѣ, шта значи учтивость, наклоность, пристойность, добродѣтель, порокъ, славолюбіє, ревностанѣ, мужественѣ, пронищателанѣ, и друге млоге и премлоге речи, кое изображени и просвештени люди у разговорѣ, и писаню своемъ употребляваю. Те су речи нѣму са свимъ странне, о коима онѣ ни понятія нема.

Селяни, кои у друштву людскомъ живе, ако и нису науке учили, пакъ млоги, ни читати ни писати неуму, опетъ зато више знаня светскогъ имаю одъ предреченихъ усамѣтника, и наравно више речи потребују, да мисли свое изразити могу. Ови веѣ више ил' манѣ разуму, шта є благодарность, верность, добродѣтель, пріятанѣ, смиренѣ, просвештенѣ, поноситѣ, лукавѣ, родолюбивѣ и т. д.

Тако исто и варошани и грађани, пакъ и сами учени люди по степену веѣгъ ил' манѣгъ изображени и просвештени свогъ више или манѣ речи одъ свогъ матернѣгъ єзика знаю и употребляваю. Кодъ овихъ веѣ налазимо изражає: угоданѣ, ревностанѣ, приврженѣ, зависимѣ, независимѣ, високоуманѣ, малоуманѣ, самосталанѣ, мужественѣ, славолюбіє, сребролюбіє, и т. д.

безъ коихъ речи изображенъ човекъ бити не-
може.

Различно то знанъ езика нашегъ причи-
нява, да люди єдногъ рода и племена єданъ
другогъ у писаню или разговору у свему и
свачему совершенно неразуму. Тако нашъ про-
стакъ кадъ би му изъ србскихъ новина читао:
„Нѣгово Величество (или Величанство то є
нѣму све єдно) изволило є на представленъ
високогъ местозаступногъ кралѣвскогъ Совѣта
Унгарскогъ милостиво дозволити, да се у сло-
бодной Кралѣвской Вароши Новосадской Ака-
деміа Србска подиѣи може“ и т. д. само є то-
лико разумео, да є неки разговоръ о Вароши
Новосадской, ал' далъ єдва што, или ништа, —
премда чланакъ тай никакве особите речи у
себи несадржава, коє и мало изображенъ Србинъ
неби разумео.

На противъ тога збогъ истогъ тогъ ужегъ
ил' пространіегъ знаня матеріегъ езика, и збогъ
манѣгъ ил' веѣегъ изображеня нашегъ налазимо
кодъ простихъ люди такове речи, и такове из-
ражає, съ коима се изображенъ Србинъ ни у
разговору, а камоли у писаню служити неможе.
На пр. єль ей! место чуєшь, или молимъ те,

— айнь? место шта є, или шта велишь? —
што си се напео? место што се ср'дишь?
пувати место дувати — подпрдиватисе место
подсмеяватисе, меникара, тебикара, себи-
кара место мени, теби, себи, — тукана и
тутекана место ту, — амокана место амо
или овамо, тамокана место тамо и т. д.

Неки пакъ коє изъ аченя, коє изъ нема-
реня изоставляю поєдине гласове писмена, а
кадъ кадъ и читаве слоґове изъ речи, коє из-
говараю. Тако на пр. кажу: ваки, наки,
каки место оваки, онаки, какви — напане
место нападне — тети место хтети или хо-
тети, отимице место хотимице тица, чела,
шеница место птица, пчела пшеница, — казо,
чито, писо, место казао, читао, писао и т. д.*)
Тако кажу вишь место видишь, даишь
место да видишь, приль Јова место пріятель
Јова и т. д.

А туђе речи іюшь горе и хрѣавіє изго-
вараю тако на пр. кажу: Ракіла место Ар-

*) Изоставляѣ писмена а, у треѣемъ лицу прошастогъ
времени брою єдинственомъ дозволява се само Сти-
хотворцима, гди имъ стихъ то прекраћиванѣ зактева.

хива, Ристосъ место Христосъ, Лаһманъ место Лайтнантъ, Боктеръ место Вехтеръ, (ноћни чуваръ или стражаръ), бирт' бирцъ и бирцузъ место Виртсхаузъ (гостилникъ крчма), Обокъ место Хауптвахе (главна стража), ринклаишъ место Риндфлайшъ (говеђина), вутрола, вранцъ, кава, фракъ, места футрола, Францъ, кафа, фракъ и т. д.

Што тако осакаћене коє наше коє туђе речи изъ уста простихъ люди чуємо, томе се нитко не чуди, нити имъ се то замерава; еръ таково погрешно изговарањъ речи нїє само кодъ нашихъ простихъ Србаля, него то исто налазимо и кодъ простака другихъ народа. Тако прости Немци кажу пертъ место пфердъ (коњ), кеммеръ место гехенъ вірь (айдемо), Тумхеръ место Домхеръ (Архимандритъ), туртъ место дортъ (тамо) и т. д.

Аљ што осимъ свію просвештенихъ народа у Европи само се кодъ насъ Србаля нађоше послѣдователън тогъ погрешногъ изговарања речи, кои намъ те нагрде и у књижество наше пренеше, то є у изображеномъ свету необично и заиста дивно чудо.

Што више примѣру томъ слѣдуюћи, набо-

шесе реформатори њзика нашегъ, кои за добро судише у томъ послу и далѣ напредовати и лепи намъ ѡзикъ нашъ кварити. Тако изоставише лѣну и обште познату рѣчь сръбску надежда и место нѣ употребише рѣчь нада негледаюћи и немарећи зато, што та рѣчь не-изражава смисао речи надежда; ерѣ надати се можемо и добру и злу; алѣ надежду само на добро можемо имати. Тако изоставише рѣчь воспитанѣ и место нѣ узеше рѣчь гоєнѣ, место речи печатня или штамна узеше тисакъ а место упечатлѣнѣ утисакъ; одѣ речи упутствіє или упутство начинише напутакъ, а добродѣтель окренуше у врлостъ и поредѣ овихъ изоставише іоштѣ многе друге сръбске речи, и сковаше нове, о коима ћемо мало ниже обширніє говорити.

Оне пакъ речи, коє нису могли изоставити, отесаше и окресаше како имѣ драга воля біяше, и натераше ихъ на єданѣ калупѣ, само да изгубе видѣ или форму славенскогъ изговора, као да є оно, што славенски изгледа кужно, и да на какву несрећу сръбскомъ ѡзiku служи. Тако званіє постаде званѣ, — мнѣніє менѣ, — заведеніє заводѣ, — степенѣ

ступацъ, — обштина обѣина, — свештенникъ свешеникъ, — черта црта, — човечество чевештво, — женска женскиня, — мужествено мушки, — условіе условлѣ; тако одъ речи гдѣ или гди начинише де, одъ речи раана храна, — одъ саранити сахранити, — одъ слѣдовати следити, — одъ руководити руковати, — одъ видити видети, — одъ живити живети, — одъ нисамъ несамъ, — одъ жертва жертва, — а у множественномъ брою чуйте браћо! Граматику србску жртава отъ цркве цркава, одъ маске масака, одъ карте карата и т. д. јоштъ многе друге речи изопачише и нагрдише. А кадъ имъ и то неби доста, а они и речъ честь (die Ehre honor) окренуше у часть, а одъ речи часть (der Theil pars) начинише честь — одъ коихъ постаде частанъ место честанъ — и учесѣ место участіе. — Найпосле увѣичаше то преимаченъ речи нашихъ съ истискомъ изъ езыка свое рођене обште познате речи толковати, и съ утискомъ туђе толмачити; но почемъ имъ и то несвидисе доста посрбљено, начинише одъ речи толмачити тумачити, а одъ речи толмачъ тумачъ.

Пакъ што са србскимъ речма учинише, то и са странимъ, съ којима се народъ као са своимъ служи, урадише: Міністеръ постаде министаръ, Театеръ Театаръ, Канцлеръ Канцларъ, а одъ ашеллірати начинише апеловати одъ ексеквирати ексековати одъ ліцітирати лицитовати, одъ ретерірати ретеровати, одъ денунцірати денунцовати и т. д., као даће съ тимъ оконченѣмъ „овати“ све те речи одма посрбити.

Могули Србљи горе наведене речи примити? то ћемо доцније на свомъ месту видити.

II.

Узрокъ простаченя и изопачиваня езика
србскогъ.

Кадъ ту браћу нашу, која су се своє-
властно реформаторима езика србскогъ начинила,
запитамо: зашто намъ нашъ красни езикъ тако
руже и сакате? а они намъ презрително одго-
вараю: да є све оно, што су досадъ србљи
писали, славенски, и славено србски, и да то за
народъ нашъ ніє; ми морамо веле србски писати,
како народъ говори, да насъ сваки Србинъ ра-
зумети може.

Почитуємъ и уважавамъ племениту намеру
и основано начело то, да намъ тако писати
валя, како би насъ народъ нашъ лако и са-
вршено разумети могао; алъ я неналазимъ да
ћемо са кованѣмъ новихъ и простаченѣмъ ста-
рихъ речи нашихъ предречену цѣль постићи.
Бадава ћемо ми онима, кои ни понятія о зна-
чаю ове илъ оне речи немаю, такову му про-
стачити, или новомъ изменявати. Ко незна шта
є миѣніє, участіє, званіє, степенъ, воспитанѣ,
печатня, условіє, слѣдовати, руководити и т. д.

тай заплата неће знати, шта є менѣ, учешће, ступанѣ, гоєнѣ, тисакѣ, условлѣ, слєдѣти, руковати и т. д. шта више јошѣ горе чинимо, кадѣ наше старе речи, сѣ коима су се отцєви, дєдови, и прадедови наши служили, и коє су сви наши списатели до садашнѣ реформе употребљавали, изврѣмо и кваримо; єрѣ су ихѣ читатели наши у тој, као што вєлє, славєнској форми навикли, или барѣ кадгодѣ чули, а у прекроєној, или башѣ сасвимѣ новој хальнини заплата нигда.

Пођимо само мало у народѣ, и запитаймо првогѣ сѣ кимѣ се састанемо: шта є то: менѣ пакѣ ћемо добити одговорѣ да є менѣ мєнянѣ; шта є рукованѣ, пакѣ ћеду намѣ казати, да є то, кадѣ коме руку у руку дамо; напутакѣ да значи єло, пиће, или новацѣ, кои сасобомѣ на путѣ понєсемо, сахранити, да є сачувати, слєдити кадѣ се што слєди, т. е. у лєдѣ прєтвори, — званѣ кадѣ кога зовемо — поямѣ и поими да пєзнаю шта є, заглавити, штогодѣ углавити, или у какво зло упасти и т. д. и т. д. А кажи имѣ мѣѣнїє, руководити, и руководєнѣ, упутство, слѣдовати, званїє, понятїє, саранити, заключити, и т. д. пакѣ ће тє сваки Србинѣ, кои

понятіе о смислу тихъ речи има, одма разумети.

У осталомъ зашто да се тако туђимо и бегамо одъ онихъ речи, које славенску форму или видъ имаю? — Та заръ нису и све друге речи, о којима проста браћа наша понятія имаю, и зато ихъ разуму, славенске? Тако на пр. глава, нога, око, рука, небо, земля, вода, вино, примити, дати, писати, носити, вратити, казати, мрзити, казнити, любити и т. д. и т. д. нису ли све саме славенске речи? Пакъ шта намъ е та наша майка тако јако скривила, да јо данасъ презиремо, и одъ ње се туђимо? Заиста ништа друго, него што намъ е свето писмо, што су молитве и сви обреди источне свете наше цркве славенски написани, и што у овимъ књигама тако богато наслѣдіе у речма и изразима налазимо, да се съ њимъ дичити можемо.

Списатељи другихъ народа труде се и муче се, како ћеду ову ил' ону речъ, коју у свомъ езику немаю, згодно измислити и употребити; а ми имамо одъ наше матере такову изобилност и толико блага у езику славенскомъ, да изузимајући гдиговъ техничке речи, скоро све друго одъ матере наше узети, и као рођенимъ доб-

ромъ своимъ служити се можемо. Други се радую, кадъ кою згодну и удесну речъ стеку, кою пређе имали нису; а ми оно, што имамо, одбацуемо и волемо изъ туђегъ ѣзика преводити и нове речи ковати, него своє рођене задржати.

Шта ће намъ речъ двойба, која є одъ немачке речи (*Zweifel*) преведена, штали ће намъ речъ двоити (*zweifeln*), кадъ имамо наше рођене речи сумня, и сумняти се, — или двоуміє, и двоумити.

Шта ће намъ преведена речъ неодвисностъ кадъ имамо нашу рођену независностъ.

Тако нагнуће преведоше одъ речи (*Neigung*), а имамо нашу речъ наклоностъ.

Равнимъ начиномъ пишу провидіо се єломъ и пиломъ, место снабдѣо се єломъ и пићемъ, ніє ли то очевиданъ преводъ латинске речи *providere*? и т. д.

Сваки — манѣ више изобраземъ народъ тежи све къ већемъ и већемъ просвѣштенію и савршенству; и ми дакле ако смо добру нашемъ радди, морамо тимъ путемъ ићи. Ал' просвета народня тесно є скопчана съ изображеніємъ ѣзика; єрз само са изображенимъ ѣзикомъ може се чо-

векъ изобразити, и просветити. Зато су се прави родолюбци и добротвори народни трудили колико више могу, ѝзикъ свой въздѣлати, пакъ су по варошима и градовима, а у овима одъ ученихъ люди речи и лене изражае учили, и колико е могуће било по дворовима и палатама, гди е пространіе познанство света и наука, и пространіе знанъ ѝзика свогъ тражили и налазили.

А шта ми Србљи данасъ радимо? Наши реформатори узеше за основъ изображеня ѝзика свогъ начело Гдна Вука Караѣића,*) кои вели, да како наши учени люди, и како Србљи по варошима и градовима србски говоре, ништ' неваля; него да наши селяци, и пастири кодъ марве чисто и добро србски говоре. Зато одбацуемо літерално наслѣдіе одъ отцева и дедова нашихъ, — изъ градова идемо у села и на салаше, а изъ дворова силазимо у колибе и земунце нашихъ добрихъ простака, те ту тражимо правилность и лепоту ѝзика нашегъ.

Невелимъ я, да браћа наша по сели съ изузиманъмъ гдикихъ речи добро и чисто србски неговоре, него само то примѣчавамъ, да та браћа манъ познанства света, и одъ тулъ

ограничено знанѣ єзика свого имаю. Зато нису намъ довольне оне само речи, коє су нѣма познате, него се морамо служити и онимъ речма, коє варошани, грађани, а особито учени србљи у писаню и разговору своемъ употребљаваю.

Кадъ ово кажемъ, невелимъ, да славенски, или славеносрбски пишемо, то єсть, да наше правилне и лепе речи србске изоставлямо, и на нѣово место славенске употребљавамо; него да србски пишемо, као што наши изображени и учени србљи говоре. Тако на пр. не велимъ, да пишемо свидѣтельство место сведочанство, причастникъ место участникъ, преимуществу место преимуществу, пришествіє место долазакъ, отшествіє место одлазакъ, сего ради место тога ради, или зато, обаче место али и т. д.; него да оне речи, коє су србљи одъ своего старогъ славенскогъ єзика задржали, и место конхъ другихъ удеснихъ и правилнихъ речи немамо, слободно употребљавамо. Тако на пр. пріятность, искреность, високоуміє и малоуміє, великодушіє, славолубіє, сребролюбіє, постоянство, суєта, учтивость, ревность, родолубіє, опредѣлити, рѣшити, слѣдовати, изразити, толковати, благо-

словити и т. д. и т. д. неможемо избацити и на
њино место нове ковати, или друге неудесне,
које мисли наше савршено неизражавају, подме-
тати и њзикъ нашъ ружити.

При томъ имамо речи које су равноимене
(synonima) и које двогубо употребити можемо:
Тако на пр. темелъ и основъ, просвета и про-
свештенъ, примѣтба и примѣчанъ, истокъ и во-
стокъ, слѣдство и послѣдица, чувство и осе-
ћанъ, околностъ и обстоятелство, намера и
намеренъ, отачбина и отечество, доказъ и до-
казателство, свечаностъ и торжество, утицај и
упливъ, амо и овамо, уништити и уништожити,
сахранити и сачувати, скопчати и саюзити, у
обзиру, у погледу, и у смотрењу, управа и
управленъ и т. д. ове речи и многе друге ср-
бљи као равноимене обично употребљавају, и с њи-
ма се служе; неможемо дакле рећи, да онај,
који пише: темелъ, просвета, околностъ, осећанъ
и т. д. чисто србски пише; а онај кодъ когъ
налазимо: основъ, просвештенъ, обстоятелство,
чувство и т. д. да тај славено — србски пи-
ше; еръ су све те праве србске речи, и башъ
та разлика изрази сачињава богатство и красоту
ѡзика нашегъ.

Посмотримо шта су радили други народи, кадъ су њеке своје изображавали? есули Французи, Талијанци, и Шпаньолци одъ старогъ римскогъ или латинскогъ њека са свимъ одступили, и оне речи, које су латинске избацили, и нове ковали? Нису заиста, него су илѣ као своје рођене задржали, и што више тако умножили, да имъ је данасъ њеки пунъ умнихъ и лепихъ латинскихъ речи, и да имъ башъ те латинске речи њеки красе и савршеніимъ чине. А ми при изображенію нашегъ њека са свимъ противно радимо? Ми одъ самогъ фактичногъ данашнѣгъ говора и писања србскогъ одступамо, пакъ мѣсто да изображавамо њеки нашъ, а ми га силомъ изопачавамо, и презиремо труде, и остављено намъ літерално тециво нашихъ најславниихъ списателя.

Нечудимо се дакле што нашегъ славногъ Історика Раиѣа и његове савременике, кои су славенски писали, ни читати а камоли разумети неможемо. Алъ како смо почели радити, заиста бојати се морамо, да намъ деца и доцніе потомство наше ни безсмертногъ Досітеа, кога је сваки србинъ, кои само читати уме, раддо читао, и добро разумео, читати и разумети неће.

Ова судба предстои и другимъ одъ Досітеа овамо доцниимъ списателѣма србскимъ, ако наши Літератори, и они Достойници, кои би могли и умели тимъ новостима на путъ стати, и далѣ равнодушно гледали буду, како намъ Реформатори безъ обзира на лепо и добро, и безъ погледа на прошлость и будућность своє-властно єзикъ кваре и простаче.

Та кадъ се какве реформе єзика у народъ утискују, коє насъ место напредка у изображеню патрагъ бацаю, нїє доста, да при читаню, кадъ на кою изопачену речъ наиђемо, негодованѣ наше само у себи осећамо, и съ раменомъ слежемо; него треба таковикъ новостима дѣломъ и словомъ противостати, да намъ се єзикъ неквари, и младежъ нетрує; єрѣ ѣу-танѣмъ пристаємо и на оно, што намъ є и найнеповольнїє, по оной латїнской пословици: *Qui tacet consentire videtur.*

Кадъ су неки последоватељи Вуковице (Вукове Азбуке) пре више година по гдикое стїхове и краће саставе съ ј, љ и њ, покушавали печатати, и у народъ нашъ растуривали, нису онда наши високи Достойници и Літератори рукомъ одманьивали, и ѣутили; него

видѣти, да реформа та кірилице на добро народа и цркве наше неклонисе, одма су књижице те Вуковицомъ печатане одбацили, — поступакъ тай Јотаоца јавно корели, и народъ одъ те новости одвраћали, те су тако онда распрострањиванъ Вуковице заиста и предупредили; премда є Г. Вукъ своју Азбуку у најлепшу халъину обукао, то єсть: у наше сладке народне песме увіо, коє су србљима тако миле и пріятне биле, да су на нѣгову ј, љ и њ и заборавили, кадъ су се лепотомъ и красотомъ своихъ юначкихъ песама наслаждавали, и то є єдини узрокъ біо, што є народъ песмарице Вукове куповао и читао. —

Тако кадъ су гдикои списатељи само дебело єръ (ѣ) изостављати почели, коє є писмо башъ одъ најманъ вредности у нашої Азбуки, нехтедоше многи само изъ тогъ узрока, што дебелогъ єра нема, књи́ге куповати, те то учини, да Реформатори дебелого єра одъ намере своє одусташе, и „ѣ“ задржаше.

Да су тако и дашњи србљи радили, и да су оне књи́ге и листове, у коима се єзикъ нашъ изопачава и простаџи, одъ себе одбили, и списатељима казали, да ако и далъ буду

де-кали, беша-ли, несам-али, жртвали, апеловали и т. д. да имъ кнѣиге и Новине узимати и читати нећеду, неби данасъ коєкакве нагрде и наказе одъ поквареногъ намъ лепогъ ѣзика нашегъ по кнѣигама и Нови-нама читати морали, — неби се са читањѣмъ, и право рећи са срицанњѣмъ ове ил' оне новосковане, и изопачене речи задржавали, и очи бечили, да бољ видимо, ели тако заишта печатано, као што читамо? А кадъ се уверимо, да є башъ заишта тако, то єсть наопако, а не као што су досадъ србљи србски писали, неби главомъ вртили, и єданъ другогъ запиткивали; шта ова ил' она речъ значи? Знамо веле неки читатељи тихъ реформаторскихъ састава, шта є тискати, и утискати, шта є светнякъ и цр-таю, и шта є пояти и меняти; алъ шта є тисакъ и утисакъ шта є цр'та и свећеникъ штали поямъ и менѣ незнамо; єръ досадъ тихъ речи изъ србскихъ уста чули, и у срб-ској кнѣиги читали нисмо.

Ето докле смо дотерали съ тимъ аченњѣмъ и простаченњѣмъ речи нашихъ, да намъ читате-љи башъ оно неразуму, што имъ ми проста-чимо, да насъ бољ разумети могу.

А кадъ имъ се истолкуе, шта те горе наведене речи значе, а они намъ одговараю: пакъ што непишу тако, како говоримо, и како су Србљи досадъ писали, да ихъ можемо разумети.

Друго е то браћо! у разговору пошалитисе, и речи изврћати и изопачивати, а друго е кадъ озбиљно народу пишемо; у шали можемо декати, бешати, жртвати, амокати и тамокати колико намъ е драга воля; алъ кадъ што озбиљно пишемо, онда морамо пазити на правилностъ, чистоту, и лепоту езика нашегъ; оканимо се дакле простачени, некроймо нове, непреводимо онде туђе речи, гди своје рођене имамо, и неизврћимо, и несакатимо оне речи, съ којима смо се досадъ толико и толико година лепо и угодно служили.

Заръ како е дѣлце ово написано, ние србски? Неговоре ли тако сви подунавски србљи, кои су по положаю свомъ одъ друге браће срећнији били, и езикъ свой колико толико већъ изобразили? Неговоре ли велимъ тако башъ и проста браћа наша, изузимајући оне речи, кое у кругъ знаня њіовогъ неспадаю? Зашто дакле съ извртанѣмъ и преиначиванѣмъ речи, да за-

буну правимо у народу нашемъ? Зашто да дедачимо и кекавчимо ѣзикъ нашъ, место да га подижемо и украшавамо?

Есу ли други просвештени народи у Европи то чинили, што ми данасъ съ ѣзикомъ нашимъ чинимо? Простаче ли они речи своє, или се труде што лепше, сходніе и савршеніе писати? Они иду напредъ, а ми смо пошли натрагъ; они ѣзикъ свой изображаваю, а ми нашъ простачимо. Кодъ нѣхъ мадоучени и малозналице иду за ученима; а кодъ насъ башъ напротивъ учени се поводе за малозналицама. Кодъ нѣхъ учени люди по правилама Грамматике и красноречія, што могу лепше и лепше пишу; а кодъ насъ сваки безъ обзира онако пише, какому є воля, негледаюћи на правила и чистоту ѣзика, него што више, гдикон башъ у простаченю и изопачиваню речи налазе славу и дику свою. —

Може ли браћо! ту добра бити, гди се тако ради? Єли іоштъ коя кућа процветала, у којој шта 'ко хоће, то и чини; гди се старіи и искусніи чланови домаћи неслушаю, него самовольство и безобразлукъ махъ отима? Може ли наша Література процветати, кадъ се и ми съ

нѣомъ на томъ путу налазимо, и место да ю подижемо, а ми ю обарамо.

Пакъ на жалость Реформа та езика нашегъ увуче се већъ и у наше явне листове; Нѣни добротвори већъ и кодъ нашихъ ученихъ друштва упливъ имаю, и фактично дѣйствую. Тако већъ у нашимъ Лѣтописима и у последњимъ Гласницима, кои су до скоро тимъ реформама одпоръ давали, налазимо утиснуте за садъ погдикуе чланкове съ изопаченимъ и испростаченимъ речма и са јотама љ и њ, да би се мало помало навикли на та добровкусна ела, како би намъ доцнѣ и целу софру съ нѣима поставити могли.

Ели тай поступакъ Реформатора езика нашегъ своевољно дѣло нѣово, или ту туђа рука тайно, и невидимо дѣйствуе? то неznamъ; алъ толико дае се чути и видети, да се сваки изображенъ србинъ осимъ тихъ Реформатора и нѣ овихъ Послѣдователя дивн и чуди, шта се данасъ съ езикомъ нашимъ ради, и како е могуће, да противъ обштегъ скоро негодования тай превратъ успѣва и напредуе?

Слушао самъ много о томъ говорити и приповедати. Едни веле, да се ту вр'буе, и

млађи чланови у тој реформи съ јотомъ съ
љ и њ обучаваю, и свакојко у тврђаваю; други
кажу, да се за обдржаванъ те літералне про-
поганде и лепъ новацъ троши и части, а при
частима да се та наука распрострањавя, до-
казиваюћи, како неваля оно, што се досадъ
писало, него да треба по новој Реформи србски
писати; те тако да млога и безазлена браћа
наша незнаюћи, да су само інструментъ тихъ
превратача, на изопачиванъ свогъ материѣгъ
ѣзика садѣйствую.

Ћли то, или штогодъ одъ тогъ истина?
незнамъ; алъ да реформа та голіатскимъ кора-
цима ступа, и напредує, то сваки, кои очію има,
видити може, као и то, да јой ове и оне но-
вине србске руку помоћи пружаю, и распро-
страняваю ю. А што то тако бива, неприпи-
суймо браћо! другомъ, него сами себи; єръ
сваке новине имаю своє предбройнике и свою
публику, кадъ би дакле више предбройника и
изъ више места изјавили, да простаченъ и изо-
пачиванъ ѣзика нашегъ негодую, и да умоляваю
уредника, да насъ поштеди одъ преиначиваня
нашихъ лепихъ србскихъ речи, и дометаня но-
воизмишлѣнихъ, увѣренъ самъ, да би Господа

уредници публки своіой угодили, осимъ ако би кои одъ нѣхъ съ какве друге стране већу помоћъ имао, него одъ свое публике и одъ своихъ предплатника.

Неки веле: Оставимо ихъ, нека сваки пише како хоће, пакъ што болъ буде, то ће се временомъ само по себи одабрати. Алъ нїе тако браћо! нїе истина, да ће се у езику и књижеству нашемъ временомъ одабрати, што є болъ и честитіе; єръ на млађима светъ остає, а кадъ се наша младежъ єданпутъ навикне на изопаченъ начинъ говора и писаня србскогъ, онда ће доцканъ бити казивати и учити, да ми имамо наше правилне и лепе речи, коима се треба служити. Како годъ што є садъ већъ доцне саветовати, да неговоримо пенцерь него прозоръ, не пешкирь него убрусь или убрисачъ, не диванъ него разговоръ, не цакъ него врећа, не фуруна него пећъ, не рїндфлайшъ него говеђина, не Гангъ и конгъ него ходникъ, не басамаци него степени, не шпацїрь него шетня и т. д. и т. д. тако ће исто после неколико година доцканъ бити учити, да неговоре и непишу зракъ место воздухъ, менъ место мнѣніє, заводъ место заведеніє,

званѣ место званіє, жртва место жертва, нада место надежда и т. д. Што се сдaredъ у народъ увуче и уобичаи, то се после тешко искоренява, треба дакле благовремено тимъ шкодливимъ новостима на путъ стати, по оној мудрой латінской пословици:

Principiis obsta, sēgo medicina paratur
то естъ:

Начелима треба противъ стати;

Брѣ є доцканъ лекове тражити.

III.

Почетакъ Реформе Ёзика србскогъ.

Колико ми є познато, почетакъ реформи той у езику нашемъ учиніо є Г. Вукъ С. Караѣићъ кои є са дружиномъ своіомъ (ученимъ Славенима, али противницима Кірілице) начиніо іотту, ље и ње, а изоставіо є, і, я, ю, ѣ, ъ, ѣ и т. д. изъ Азбуке кірілове, или управо реѣи, кірілицу скоро уништио, а Вуковицу

увео *) Онъ е први писао: Ристос место Христосъ, ришћанинъ место Христіанинъ, ду у дукъ место духъ, незнабожацъ место язичникъ или поганикъ, још место јоштъ, тица, чела, место птица, пчела; онъ насъ научи по нѣговомъ правопису писати, свецки место светски, люцки место людски, грацки место градски, гозба место гостба, пошљедни место последни нашљедникъ место наслѣдникъ, или наследникъ; — кодъ нѣга првогъ нађосмо у књижеству нашемъ речи: ворѣнта, форма, бутрола, вракъ, вранцъ, кава и т. д. у нѣговимъ књигама читамо, надути се место гордити се, а напети се место срдити се, чатити место читати, шћадѣјаху место хтедоше, или хтеше шкргутати зуби, место шкрипити и т. д. и т. д. Поредъ тогъ у описиваню каквогъ предмета, па онда, па онда, па онда, и зашто, зашто, зашто толико пута, колико е и одъ простака, кадъ приповеда, много и сувише.

Сви су се учени србљи чудили и дивили

*) Неки веле, да е та дружина Г. Вука, која му е у Рѣчнику речи на немачки и латѣнски преводила, предречена писмена ј. з. и ѣ начинила.

томъ новомъ начину писаня, и мислили су, да се нитко наћи неће, кои би се по нѣму повео, и науку нѣгову приміо; алъ су се у томъ мишленію свомъ преварили; ерѣ крешка помоћъ нѣговихъ единомисленика съ єдне, а съ друге стране нѣгова ревностъ и неуморни трудъ не-
дадоше, да му ј, љ и њ пропадну, и съ томъ пропашћу погине и красота єзика србскогъ по начину писаня нѣговогъ. Г. Вукъ добро є знао, да се при превратима обично најболѣ младежъ употребљава, пакъ є и онъ у преврату свомъ Азбуке и єзика нашегъ то исто чиніо.

Онъ є најпре лутке своє (ј, љ и њ) у најлепше одѣло обукао, то єсть съ њима є, као што смо казали, србске народне песме печатати дао, коє сваки Србинъ, а особито младежъ наша съ највећомъ жељомъ чита, и чисто є неко увѣренѣ извоєвао, као да се безъ ј, љ и њ народне песме ни писати немогу.*)

Гдигодъ є само прилику нашао, съ младимъ людма састати се, а нарочито съ ђацима при шетњама, у кафанама, гостилиницама и т. д. свуда є Г. Вукъ ревнистанъ Апостолъ науке своє бивао, учіо, саветовао и утврђивао, као што самъ у Бечу 1833 и 1845 године и я

*Да бигме да се неможе н.пр. око на³писати:

Да ј' у мене шта ј' у њада блага.

самъ искусіо. Напротивъ тога кірілевци и Літерати србски, кадъ су прву Вуковицу јавно одбили, и видели, да се скоро нитко њой не-приближава, мислили су, да се немаю ничега више бојати; зато пренебрегну даю борбу свою, и докъ є Г. Вукъ приватнимъ путемъ науку свою у срдца младежи србске усађивао, они се предаду дремежу, и Апатіи. Алъ кадъ неколико ученика Вуковихъ одячаше, пакъ и ови међъ дружиномъ своіомъ науку ту распро-странѣвати почеше, увуче се у народъ мало по мало ј, љ и њ, а поредъ тогъ и простачки начинъ писаня; єрѣ многи желише списательима постати, и по гдишта печатати дати; алъ почемъ имъ тай врашки изображени србски єзикъ на путу стояше, а они по науци Гдна Вука рекоше: прими јотту љ и њ, и пиши како наши простаки говоре, пакъ ћешъ одма Списатель србски бити.

Изъ међъ послѣдователя овихъ Г. Вука видише ученіи чланови њіови, да имъ тре-ба и другихъ речи у писаню свомъ, коє наша простота неупотребљава, и неразуме, зато мо-рашесе и съ онимъ речма служити, коє Го-сподияъ Учитель у свомъ Рѣчнику нема; алъ будући да те речи славенску форму имаю, су-

дише за добро, што више могу одъ тихъ речи, као што они веле, посрбити, а право рећи покварити и изопачити.

У овомъ су послу послѣдоватељи Г. Вука Магистера свогъ превозишли; еръ кадъ е Г. Вукъ свою Писменицу писао, и дошао до онихъ предмета и онихъ речи, коє простимъ людма нашимъ познате нису, и коє они нити имаю, нити имъ требаю, а онъ е лепо ударіо у славенске, или славеносрбске нѣму тако мрзке речи, и съ нѣма се красно послужио, као и съ другима најпростѣиша србскимъ речма; тако налазимо у нѣговој Писменици: прво Склоненіе, друго Склоненіе, единствени брой, множествени брой, име суштествително и име прилагателно, — глаголъ дѣйствителни и глаголъ страдателни — наклоненіе изјавително и наклоненіе повелително — причастіе и т. д. алъ нѣгови послѣдоватељи незадовольни сатимъ почеше речи оне, коє славенски видъ имаю, а безъ коихъ бити немогоше преиначивати, те тако одъ речи: мнѣніе постаде мненѣ, и іошть горе менѣ, одъ понятіе поямѣ, одъ званіе званѣ, заведеніе заводѣ и т. д.

Истина да ми Г. Вуку на родолюбивомъ труду нѣговомъ, коимъ є наше народне песме сакупио, и печатати дао, много благодарити имамо; хвала му на нѣговой доброй тежњи и намери, што є надстоявао, да Србљи србски пишу, и да се оставе славенизирања, кою є нужду јошть и безсмртни Досітей увидіо, и за нѣмъ и други списатели, кои су се мањъ више одъ славенизирања удаљавали; хвала Г. Вуку на нѣговой доброй вољи и труду, коимъ є србску Граматіку и Рѣчникъ, како є онда за добро нашао, саставіо и печатати дао; ал' му нехвала, што є у кірілицу нашу дирао, и осакаћену у Вуковицу преокренуо. — Нехвала му, што є само оне речи и оне изражає за Србљъ задржао, коима се наша проста браћа по сели служе, а друге, коє изображени Србљи употребљаваю, изъ књижества србскогъ избаціо.

У нѣговомъ Рѣчнику неналазимо речи: наклоность, умереность, вредность, предметъ, примеръ, положай, станъ, околность, или обстоятельство, важанъ, важность, високоуманъ, високоуміє, малоуманъ, малоуміє, гордъ и гордость, привржанъ, и приврженость, воспитанъ и воспитанъ, изображенъ и изображенъ, уго-

данъ и угодность, пріятанъ и пріятность, зависимъ и зависимость и т. д. и т. д.

Далѣ неналазимо у нѣговомъ Рѣчнику глаголе: благодарити, предложити, представити, предупредити, умалити, увеличати, извинити се, и извинявати се, презирати, пренебрегнути, ревновати, изображавати, воспитати, гордитисе, повиновати се, и другихъ многихъ и премногихъ речи, безъ коихъ ученъ и изображенъ човекъ бити неможе. Заръ те речи зато, што ихъ проста браћа наша по сели и салаши неговоре и неупотребляваю, нису србске? — или вальда на противъ тога рало, црало, колечке, разоръ, складъ, чатловъ, вериге, врѣшка, гребенъ, повесмо, пасмо и т. д. и т. д. нису србске зато, што се съ њима грађани неслуже, и многи незнаю шта значе? Та вальда Г. Вукъ неће одъ народа свогъ искати, нити ће тко при здоровомъ разуму дозволити, да ми толике речи наше, съ коима се изображени Србљи служе, и безъ коихъ бити немогу, изъ езика нашегъ изоставимо, и да се изъ данашнѣгъ колико толико изображеногъ света нашегъ у мракъ и таму незнаня повраћамо!

IV.

Слѣдства препиаченя Кірілице у Вуковицу.

Ко добро пази на догађае светске, и мери слѣдства дѣла човеческихъ увериће се, да често люди и съ наибольшомъ намеромъ себи ил' своима добро учинити, кадъ послѣдице предузимања свогъ добро неизмере, у зло упадаю, или онима, коима су добро учинити хтели, велико зло причиняваю.

Ясамъ уверенъ, да е Г. Вукъ Карацићъ, кадъ е Писменицу свою писао, роду свомъ добро учинити хтео, и да ніе мислю, да ће съ препиаченъмъ Кірілице такову реформу у књижеству нашемъ учинити, која ће за народъ србски негодна, а може бити, и опасна слѣдства имати.

Г. Вукъ и нѣгови послѣдователи нису проникнули, пакъ іошть ни данасъ неће да увиде, да радомъ своимъ на руку иду онима, кои на кірілицу мрзе, и кои съ пореметенъмъ наше кірілице за себе повольне послѣдице изводе. Они нису измерили, да кадъ изъ Азбуке наше е, і, я, ю, ѣ, ъ и ѳ изоставимо, а ј, љ и њ, примимо,

да намъ унуци и праунуци наши књиге кірілицомъ било старомъ или црквеномъ, било новомъ или грађанскомъ печатане читати нећеду.

Ово се нама савременицима, кои смо у школама кірілицу учили, а случайно и ј, љ и њ упознали, невероятно чини; еръ велимо, кадъ намъ Вуковица за ово 30 или 40 година, одъ како ю овај или онај употребљава, шкодила ніе, неће намъ ни доцніе каква зла учинити. Алъ ніе тако браћо! еръ се данасъ кірілица у школама учи, а ко кірілицу читати уме, тай чита одма и Вуковицу. Алъ окренимо натрашке, т. е. да се Вуковица у школама учи, а кірілица на волю остави, пакъ ћемо се уверити, да дете, коє непознає писмена є, і, ѿ, ю, я, њ и ѣ съ читанѣмъ кірілице ни маћи неће.

А кадъ є тако, као што заиста єсте, то онда погледајмо ладнокрвно и безпристрастно послѣднце одъ те промене у Азбуки нашої, пакъ ћемо наћи, да ако Вуковица обична Азбука постане, наше друго, треће и тако далъ колено не само да Часловаць, Псалтирь, Евангеліє и друге црквене књиге наше, коє су старомъ кірілицомъ печатане, читати неће умети: него да ни Досітеа, Вуича, Видаковића, Ата-

нацковића, Хацића (Светића), Ј. С. Поповића и друге наше Списатељ, коихъ су дѣла грађанскомъ кірілицомъ штампана, пакъ тако исто и Лѣтописе, Гласнике и све друго, што кірілицомъ до данасъ написано имамо, читати неће знати, осимъ ако кои особито за себе кірілицу ненаучи, као свештеници, и учени србљи, кои по чину и стану свомъ знати ю мораю.

Да е то пакъ башъ тако, и са свимъ наравно, можемо одъ насъ самихъ живи примѣръ узети; питајмо само: 'ко одъ насъ данасъ уме читати старе наше Дипломе, и друге рукописе, кои се по нашимъ манастирима налазе? нитко осимъ оногъ, кои она писмена, која се у тимъ писмама налазе, познае. Што дакле данасъ са старимъ тимъ нашимъ Аманетима бива, то ће доцније съ књигама и писмама кірілицомъ печатанима бити. А кадъ едно слѣдство друго за собомъ води, то е онда опетъ наравно, да кадъ се наше потомство одъ кірілице одтуђи, да ће се тимъ истимъ махомъ и одъ књига нашихъ црковнихъ одтуђити; еръ ихъ читати неће умети. Одтуђил'мо се пакъ еданпутъ одъ књига црковнихъ, то се онда мало по мало одтуђуемо и одъ саме цркве, и православія отаца и прао-

таца нашихъ, — то естъ доћемо башъ онама, кудъ су насъ пріятельи Г. Вука преко нѣга, аљ безъ нѣговогъ може бити знаня и волѣ довести хтели, а слѣдство тога оставлямъ свакомъ родолюбивомъ србину на разсужденѣ.

Но рећи ће тко: шта има кірілица, шта ли Вуковица съ нашомъ црквомъ посла? — народъ нека пише како му є воля; а црква нека свое обреде чува, нека народъ учи, и на добро упућує, пакъ се нема чега бояти. Аљ нїє тога доста; вода лагано и неосетљиво обара брегове одъ обала своихъ; растъ, кои є вѣковима претію, кадъ му коренъ подсечешъ, почне венути, и осуши се. Како неби дакле и црква наша ударъ осетила? кадъ іой у књиге дирнешъ, и одъ народа ихъ вешто уклонишь. Црква є наша народна; ми се са свештеникомъ заєдно Богу молимо, — у старославенскомъ єзику имамо наше молитве, ірмосе, стихіре, тропаре и т. д. кое є све кірілицомъ печатано; треба дакле и морамо знати наше црквене књиге читати, и колико више може бити, разумети. Аљ вера и Богъ, ако Вуковица и започето простаченѣ єзика нашегъ махъ отме, да ихъ потомство наше, као што смо мало

пре казали, неће умети ни читати, а камоли разумети.

Алѣ ће србљи, веле, децу своју у школама поредъ Вуковице и Кірілицу учити дати, пакъ ће намъ онда потомство и црквене и грађанске кірілицомъ печатане књиге читати умети.

Дозвољавамъ, да ће деца наша у школама кірілицу учити; алѣ хоћеду ли кадъ изъ школа изиђу, кірілицомъ печатане књиге у руке узимати? то є питањє. Ја би рекао: да пре нећеду, него да хоћеду; ерѣ кадъ све наше књиге, новине, објаве, и єдномъ речію: сва наша књижевна дѣла Вуковицомъ буду печатана, мораћемо се на ню, као обичну Азбуку навикнути, а Кірілицу као нешто изванредно и излишно сматрати, и зато оно, што є Вуковицомъ печатано, лако и раддо, а што є Кірілицомъ штампано, теже и нераддо чѣтати, какогодъ што — кадъ намъ кое писмо неразговетно написано дође, те натуцамо и нагађамо, шта є у њѣму, пакъ кадъ се доста намучимо, а ми га треснемо: тако ћеду заиста и књиге наше Кірілицомъ печатане проћи, ако Вуковица првенство отме, пакъ смо онда све досадашњѣ наше књижевно благо саранили.

Алѣ рецимо, да таково што кодъ нашегъ потомства воспослѣдовати неће, питамъ нашу браћу Вуковце, зашто да потомке наше и самомъ могућству тихъ послѣдица безъ сваке и найманѣ нужде излажемо? Шта ће намъ садъ Вуковица, кадъ смо се толико столѣтія Кіріліцомъ добро, лепо, и угодно служили? кадъ су наше толике књиге, толики породични докази, (Фаміліарна документа) и друга наша драгоценна писма сва кіріліцомъ написана? Зашто, чему, и коме за любовъ да се одъ своіо толикогодишњихъ трудовъ отцева, дедова, и праотаца нашихъ одтуђуемо? зашто да ихъ презиремо, и одъ њихъ табулу разу правимо? Ніе ли то црна неблагодарностъ одъ синова према своимъ предцима?

Та познато намъ є, да се само србљи восточне цркве кіріліцомъ служе, знамо даѣ и то, да докъ смо србљи восточне цркве, морамо кірілицу учити, да можемо књиге наше црковне читати, и Богу се молити, па кадъ є тако, као што єсте, нашто намъ поредъ кірілице и Вуковица? на што намъ две Азбуке? Ніе ли то излишностъ прекомерна, која насъ на раздоръ води? као што насъ є на велику

жалость заиста већ и довела. Доста зло, што смо и одъ старе тако назване црковне кірілице одступили, а нову или грађанску примили, коіомъ данасъ наше књиге печатамо. Чини ми се, да є и та реформа пре 100 и више година то исто смерала, што се данасъ кодъ насъ съ Вуковицомъ постићи намѣрава. Онима онда намера нѣова ніє за рукомъ испасти могла; єръ су сва кірілева писмена задржали, и само су видъ или форму нѣову променули; алъ се овде одъ Вуковице више бојати морамо; єръ су Вуковци више писмена кірілевихъ изоставили, пакъ кои та писмена непознає, тай књигу кірілицомъ печатану читати неуме.

У осталомъ опетъ повторавамъ, да ми никакве нужде немамо Азбуку нашу меняти, него да при нашој кірілици останемо; а Вуковице, која намъ темель цркве наше подрива, да се клонимо. Недаймо се варати съ онимъ аргументима, да є Вуковица згоднїя за нашъ єзикъ него кірілица; єръ ако би и 'ко нужду осећао, да читанѣ єзика свогъ одлакшати мора, то би заиста Французи, Енглезини и скоро сви они народи, кои се Латиницомъ служе, то читати морали; єръ имъ Латиница нема онихъ гла-

сова, кое имъ свойство езика нѣовогъ изискива. Латіница нема писмена же, ше, џе, че, ђе, ље и т. д. пакъ зато опетъ и Французи и Енглези, — и Шпаньолци и Таліанци, и Поляци и сви други кои се Латінскимъ писменама служе, помогоше се свакоякимъ начиномъ, кое са два три писмена место едногъ, кое са некимъ знацима, те тако опетъ задржаше Латіницу, на коіой Літературу и све науке свое имаю.

Некубуре ли и Немци са своимъ токорсѣ рођенимъ писменама, пакъ место гласа **ша** пишу два писмена **ш** и **ф**, — место **ч**, три писмена **тс** и **ф** и немаюћи писмена, коимъ би глаъ **зе** написали, у туђимъ речма употребљаваю писмо **з** (цетъ) а у своимъ писмо **і** (ес) и. пр. пишу Zarofia, Заполя, Nowaja-Zembla, новая земля, Gcsfang, Гезангъ, Соһи, Зонъ и т. д.

Пакъ сви тии толики народи поредъ многихъ своихъ незгода, нехтедоше збогъ неколико писмена, съ коима би читанѣ и писанѣ одлакшати могли, у літерално добро своихъ отцева и дедова дирати — нехтедоше свое толике књиге и разна сачиненія одбацити, и свое просветителъ вређати; него задржаше свою Азбуку коіомъ они десетъ пути теже пишу и читаю,

него ми съ нашомъ кірілицомъ, и оставише ю невредиму потомству своемъ. А ми хоѣмо да смо паметнии и мудріи одъ толикихъ просвѣштенныхъ народа!! — нама ніе добра, ніе достаточна била Кірілица стара или црковна, коіомъ намъ є написано свето писмо, — и све наше црквене књиге, коіомъ су стари србски закони, повелѣ, и други споменици и остатци нашихъ предкова написани; — него остависмо стара писмена, примисмо нова, или грађанска; а садъ опетъ ніе намъ доста ни та данашня грађанска Кірілица, коіомъ су намъ све досадашнѣ књиге, Лѣтописи, Гласници и цело благо літерално написано и печатано; него намъ треба іошть и Вуковица, да съ ньомъ и поредъ нѣ простаченѣмъ єзика нашегъ просвету и веѣе изображенѣ постигнемо!!! —

Ніе ли то очевидно самовольство — ніе ли безсмыслено високоуміє, ніе ли то морално убиство толикихъ Списателя нашихъ, кои су досадъ духомъ своимъ међу нама у дѣла своима живили, и кои су одъ насъ благодарность, а не убиство заслужили? — хоѣмо ли и на літералномъ полю да слѣдуємо бездѣліяма Вука Бранковића издаице на полю Косову, и злочинству Вукашина убице цара Уроша? заръ невидимо,

да се такова издайства и убиства страшно казне, и проклетство одъ рода на родъ пре-лази? — Браћо! руку на срце — разсудимо добро, шта радимо, измеримо послѣдице, или баръ могућностъ, која изъ те реформе слѣдовати може. Недаймо се као деца по овомъ ил' ономъ поводити, него остаймо достойни наслѣдници нашихъ славнихъ предкова, кои су били постојани, и умели су у највећимъ бедама и невољама веру и ѣзикъ свой сачувати.

У осталомъ то є мое уверењъ, тако осећамъ, и чисто очима предвиђамъ опасностъ ону, која потомству нашемъ предстои, ако одступимо одъ Кірілице а Вуковицу примимо, — и ако и далѣ ѣзикъ нашъ на силу простачили, и изопачивали будемо. Алъ при свемъ томъ знамъ ја, да и најсвѣтіја истина безъ подпоре остає гласъ вопіюћегъ у пустињи, и да ће сва обрана ова ѣзика србскогъ безъ успѣха остати, ако већина Літератора србскихъ предузето простачењъ ѣзика, и уведeњъ Вуковице поредъ свію у овој књижици наведенихъ узрока и далѣ устера, и ако новине, коє данасъ место књи́га, народу у писању правацъ даю, реформу усподпомажу.

V.

Простаченѣ Ёзика Србскогъ по Г. Вуку у
преводу нѣговомъ Новогъ Завѣта.

Изъ дѣла Г. Вука видимо, да е онѣ про-
стимъ начиномъ писаня свогъ намеравао по-
стићи, да га проста наша браћа разумети могу,
шта пише. Та е намера лепа и похвална; Алѣ
е Г. Вукъ у намери својој границу умерености
прешао, пакъ е съ претеранимъ простаченѣмъ
ѣзика нашегъ место добра зло учинио. Онѣ е,
као што смо видели, наше лепе умне речи изо-
ставио, кое Рѣчникъ нѣговъ довольно сведочи,
и место нашихъ изображенихъ изражая, непри-
личне, да нерекнемъ неотесане речи употребіо,
као што изъ превода нѣговогъ Новогъ Завѣта
у Берліну 1857 године печатаногъ видимо.

Но пре него што би истину ову съ при-
мѣрима доказао, морамъ примѣтити, да ніе Г.
Вукъ предречени Нови Завѣтъ изъ нашегъ Све-
тогъ Писма, као што ми у цркви нашої читамо,
превео, него да га е изъ превода Лутеровогъ
съ Немачкогъ ѣзика на Србски преводио. Ово се
одъ тудъ ясно види, што е Г. Вукъ у преводу

свомъ оне речи, и онай значай речи употре-
біо, коє у немачкомъ преводу новогъ завѣта
кодъ браће наше Протестанта налазимо; а не
оне, коє ми у нашимъ црквенимъ кнѣгама има-
мо. Тако на примѣръ:

Ми имамо у молитви „Отче нашъ“ но из-
бави насъ отъ Лукаваго; а г. Вукъ превео є
то: но избави насъ ода зла. Ёрѣ у Немач-
комъ стои: *Sondern erlöse uns von dem Uebel* т. є.
одъ зла. (Мат. гл. 6 ст. 13.)

У нашемъ славенскомъ Евангелію читамо:
мнозѣхъ птицъ лучши єсте вы (Мат. гл. 10
ст. 31.) т. є ви сте больи одъ многихъ птица.
А г. Вукъ на стр. 24 превода свогъ одъ го-
дине 1857 у стіху 31 вели: висте больи одъ
много врабаца. Ёрѣ у Немачкомъ стои место
речи птица, речъ врабаць (*Sperling*).

У славенскомъ имамо дщи моя злѣ бѣснуется
т. є кћи моя зло бесни (Мат. гл. 15 ст. 22)
а г. Вукъ вели: кћерь мою врло мучи ѓаво,
єрѣ у немачкомъ стои: *Meine Tochter wird übel
vom Teufel geplagt*. Далѣ имамо у нашемъ Еван-
гелію: Бѣси моляху єго т. с. бѣси молише га
(Мат. гл. 8 ст. 31) а г. Вукъ на стр. 18 ст. 31
каже: а ѓаволи моляху га: єр' у немачкомъ

стои: Da batzen ihn die Teufel. зашто се ніе др-
жао нашегъ израза, кадъ и најпростіи србинъ
говори: бесъ га знао, — шта му е те зія и
вече као бесанъ — однео га бесъ и т. д. алъ
у немачкомъ стои Teufel, дакле мораше бити:
моляху га ђаволи.

Ми у нашемъ светомъ писму имамо: Огладни
и дадoste ми ести, ожедни и напоисте ме,
странъ бихъ, и прими сте ме (Мат. гл. 25
ст. 35) а г. Вукъ на стр. 66 ст. 35 вели:
огладниѣхъ, и дасте ми ести, ожедниѣхъ и на-
поисте ме, гостъ бихъ и примисте ме. Зашто
гостъ а не странъ кадъ кодъ србаля са свимъ
друго значи гостъ, а друго странъ; алъ у не-
мачкомъ стои; ich bin Gast gewesen, дакле мораде
бити: гостъ бихъ, а не странъ бихъ. На
другомъ месту имамо: купиша село скуделни-
че въ погребаніе странимъ т. е купише земљи-
ште или полъ лончарско за сарањиванъ стран-
нихъ (Мат. гл. 27 ст. 7) а г. Вукъ на стр. 73
ст. 7 вели: купише лончареву ниву за гробъ
гостима и т. д. и т. д.

Изъ овихъ примѣра, а и изъ целогъ
превода сваки се може лако уверити, да
т. Вукъ нови завѣтъ ніе изъ књига наше

свете цркве, него изъ немачкогъ ѣзика преводіо.

Аль да се вратимо на нашъ предметъ, што се тиче простаченя ѣзика, и одъ тудъ што є съ претеранимъ простаченїмъ чисто обезвестіо наше свето писмо:

Ми имамо у нашемъ Евангелію да є Јуда, кадъ є Хріста предао, казао му: Радуйся Рави т. є радуйсе учителю! и да га є полюбіо (Мат. гл. 26 ст. 49) а г. Вукъ на стр. 71 ст. 49 превео є то овако: Добро ютро Рави, и цѣливао га.

На другомъ месту имамо, да су се войници Хрісту ругали при страданію нѣговомъ говорѣни: радуй се царе іудейски (Мат. гл. 27 ст. 29) а г. Вукъ на стр. 75 ст. 29 место радуйсе царе іудейски вели: како си царе іудейски?

На трећемъ месту имамо, да є Хрістосъ после воскресенія свогъ Мироносицама рекао: радуйте се (Мат. гл. 28 ст. 9) а г. Вукъ на стр. 78 ст. 9 место поздрава тогъ радуйте се, вели да имъ є Хрістосъ казао: Помозъ Богъ!

По овомъ начелу г. Вука морали би превести поздравъ Архангела Гавріла Матери Бо-

жиіой: Богородице дѣво радујся благодатная
Маріє овако: Богородице дѣво добро утро
благодатна Маріє, или како си благодатна Ма-
ріє, или Помоз' Богъ благодатна Маріє! —
Е, садъ нека ми каже ма кои правдолюбивъ ср-
бинъ православногъ вѣрозакона, кои є одъ ма-
ніє претераногъ простаченя слободанъ: Єли то
начинъ свето писмо наше преводити? незначи ли
то соблажнявати (шкандалізірати) побожне Хрі-
стіяне наше свете цркве? —

Далъ на стр. 13. ст. 23 превода тогъ (у
Берліну 1857 године печатаногъ) пише г. Вукъ
место лукаво око: кварно око. Питањъ: єли
то простіє? разуму ли наши србљи бољ кадъ
му кажемъ кварно или кадъ рекнемъ лукаво
око. Та у целомъ подунавію т. є Банату, Бач-
кой, Срему, Славоніи и подунавској, а и по-
савској Сербіи, незнамъ хоѣшь ли наћи єдногъ
Србина кои зна шта є то кварно око? осимъ
ако ти не одговори, да є то: покварено око;
а шта є лукавъ, или лукаво око, то одъ мора
Адриатическогъ пакъ до Балкана и најпростіи
Србинъ разуме.

На стр. 16 ст. 24 и на стр. 97 ст. 13
место речи подобанъ пише г. Вукъ коєшта,

и као, тако место: многа подобна такова творите вели: много коєшта овакова чините, (Марка гл. 7 ст. 13) место уподобићу га му-дроме мужу вели: казаћу, да є као мударъ човекъ (Мат. гл. 7 ст. 26).

На стр. 516 у посланици 1. къ Солунянима гл. 2. ст. 13 пише: Чини у нама место дѣйствує у нама. Та друго є Господине! чинити, а друго дѣйствовати. Чинити значи *facere* маџеп, а дѣйствовати *operari, wirken*. Не могу казати: духъ чини у мени, него дѣйствує у мени. Тако ова ил' она медицина не чини у човеку, него дѣйствує. А 'ко незна шта та речъ дѣйствує значи, нека пита оногъ, кои зна, пакъ ће и онъ знати. Нитко се ніє наученъ родію, него смо сви учили говорити. А ми богме за любовь незналица нећемо съ нашимъ лепимъ и правильнимъ речма подъ купусъ, пакъ кубурити, како ћемо овай ил' онай сми-сао изразити, нити ћемо сами себе незналица-ма правити зато, што има и такове браће наше, која свой матерњи єзикъ тако незнаю, да и учене изразе разумети могу.

На стр. 84 ст. 26 (Марка гл. 2. ст. 26) каже г. Вукъ кућа божія место домъ божіи.

Я нигда нисамъ изъ сръбскихъ уста чуо кућа божія, него свагда домъ божій или црква. А да є та речъ домъ чиста сръбска речъ, то намъ засведочава свакидашњи говоръ сръбаля, кадъ єданъ другогъ питаю: како ти є брате на дому? шта ти раде твои домаћи? у здравицама пакъ велимо: да Богъ живи нашегъ домаћина и т. д.

На стр. 514 ст. 3 у посланици къ Солунянима направіо є речъ нáдъ место речи узданѣ, упованіє, или као што сръбљи то прекраћено изговараю уфанѣ. Читао самъ речъ нáда у женскомъ роду место речи надежда, кодъ нашихъ Реформатора єзика сръбскогъ; али речъ нáдъ у мушкомъ роду место речи узданѣ до г. Вука јошѣ одъ ниткогъ чуо нисамъ.

На стр. 13 ст. 19 (Мат. гл. 6 ст. 19) пише лупежи место крадљивци. Гди є г. Вукъ чуо, да сръбљи крадљивце зову лупежима; кадъ лупежъ само толико значи, колико скитница, кои се тамо и амо луња; а крадљивацъ є онај, кои краде. Колико има Господине! лупежа кои се скитаю, али некраду, а колико крадљиваца кои нису лупежи, него се предъ светомъ тако показую, као да су најпоштеніи люди.

На стр. 17 ст. 12 и 56 ст. 13 (Мат. гл. 8 ст. 12 и гл. 22 ст. 13) има Шкргутъ зуби место Шкрипъ или Шкрипенъ зуби. Да люди шкрипе са зуби то знамо, алъ да шкргућу са зуби, то ће г. Вуку болъ бити познато.

На стр. 22 ст. 8 (Мат. гл. 10 ст. 8) вели г. Вукъ дизати мртве место воскрешавати. Мртве дижу люди, и кадъ мртво тѣло на носила мећу, алъ ихъ невоскрешаваю. Да е баръ рекао изъ мртвихъ дизати, то би имало свогъ смисла, алъ не мртве дизати.

На стр. 54 ст. 31 и 32 (Мат. гл. 21 ст. 31 и 32) пише курве место блуднице. Истина да сви србљи у приватномъ разговору те речи курва, и курве употребљавамо; алъ то нје изразъ за свето писмо, кадъ место нѣга имамо речи блудникъ или блудница. Зашто дакле да кајамо свето писмо съ тимъ скареднимъ изразомъ, кадъ можемо тай исти смисао удесније и склонитије исказати.

Далъ у нашемъ светомъ Евангелію имамо, да е Христосъ на тайной вечери казао: онај, кон самномъ заедно умочи руку у Солило, т. е у сланикъ или сланицу, тай ће ме предати (Мат. гл. 26 ст. 23 и Марка гл. 14 ст. 20) а г. Вукъ

на стр. 69 ст. 23 преведе то овако: кои умочи
самномъ руку у здѣлу, онай ће ме издати.
Зашто здѣла место сланице или сланика? Алъ
да — да у немачкомъ, одъ кудъ е г. Вукъ наше
Евангеліе преводио, нестои Солило као што
ми имамо у Славенскомъ, него Schüssel чинія
или чанакъ, дакле мораде бити здѣла, коју
речь осимъ едне манѣ части браће наше, нити
кои србинъ говори, нити разуме шта значи.

Зашт' незавири нашъ православни србинъ,
кадъ е свето писмо преводио, и у своју црковну
књигу, да види, како ми у цркви нашој чи-
тамо, пакъ би нашао біо, да на вопросномъ ме-
сту ніе разговоръ о чиніи, него о сланици у
нашемъ светомъ писму.

На стр. 69 ст. 31 и 119 ст. 27 (Мат. гл.
26 ст. 31 и Марка гл. 14 ст. 27) вели: уда-
рићу пастира, и овци ће се разбећи, место
поразићу пастира. Друго е Господине! ударити
кога, а друго поразити. Ударити можемо кога,
безъ да онъ зато снагу и властъ своју изгуби;
алъ поразити значи оборити, а сатарити кога.

На стр. 75 от. 40 (Мат. гл. 27 ст. 40 има:
Ти кои цркву разваљуешъ, и за три дана на-
чиняшъ место: и за три дана сазиђу-ешъ, по-

мози самъ себи. Познато є, да србљи говоре :
я правимъ, ти правишъ, и я градимъ, ти гра-
дишъ; али я начинамъ ти начинашъ, то ни-
гда писамъ одъ србина чуо, а како ми се чини,
ваљда ни г. Вукъ тако говорити нїе могао чути;
єръ є глаголь начинити глаголь совершенъ као
и учинити, написати, уписати и т. д. немогу га
дакле продужително спрезати и рећи: я начи-
намъ ти начинашъ, и я написамъ, ти напи-
сашъ и т. д.

Тако исто налазимо на стр. 436 ст. 4 у
Посланици 1. ко Корінтиномъ гл. 8 ст. 4 Жр-
тава место жертви, а на стр. 570 ст. 4 у од-
криваню светогъ Јована Богослова гл. 1. ст. 4
Цр кава место Цркви у родит. множест. пакъ и
поредъ очевидне те неправилности послѣдовате-
льима г. Вука све є то добро, лепо, и правилно,
єръ „*αυτος εφα*“ дакле мора добро бити, и на-
чиняшъ, и жртава, и цркава и све друго ма и
наонако било, што начелникъ Реформе єзика
србскогъ за добро налази. Е ако ћемо тако у
свачемъ слепо г. Вуку слѣдовати, онда збогомъ
лепото єзика србскогъ, збогомъ Грамматику, и
безъ уздржання ваљда би могли рећи, и збогомъ
памети.

Овде немогу пропустити да неспоменемъ шта ми е еданъ бранитељ Вуковогъ начина писаня одговоріу, кадъ самъ му рекао: зашто пише жртава, и цркава, кадъ то неваля?! — а онъ ми рече: Немате право; и кодъ насъ говоре србљи цркава, то е чиста и правилна србска речъ; тако на пр. кажемо: цркава марва, цркава за нѣмъ одъ любви и т. д. а кадъ се извѣсти, да е овде разговоръ о цркви у мложест. родителномъ, а не о глаголу црковати; а онъ се насмѣя, и окрете главу, съ некимъ речма, кое нисамъ могао разумети.

На стр. 126 ст. 8 (Марка гл. 16 ст. 8) има др'хатъ место дрктанѣ. Знамъ да говоримо дрктанѣ одъ глагола дрктати, алъ да е др'хати место дрктати или стрепити добро србски речено, то остављамъ г. Вуку на нѣгово благо-разсудженѣ.

У нашемъ Евангелію Марка гл. 11. ст. 25 имамо: кадъ се молитѣ, проститѣ, ако што на кога имате, да и отацъ вашъ на небесима опрости вамъ сагрѣшенія ваша; а г. Вукъ на стр. 110 ст. 25 вели, да и отацъ вашъ, кои е на небесима, опрости вамъ ваше погрѣшке. Погрѣшка Господине! значи мана ein Fehler, error,

а согрѣшеніє грѣхъ Sünde peccatum; ове речи дакле немогу се узети у промену. Алъ да — да — у немачкомъ одъ Лутера преведеномъ Евангелію, изъ когъ є г. Вукъ свое дѣло преводіо стои: Daß auch unser Vater im Himmel sich vergesse unsere Fehler, а не Sünden; дакле наравно мораше бити погрѣшка место согрѣшеніє.

На стр. 114 ст. 1. и 2. (Марка гл. 13 ст. 1 и 2) узео є речъ грађевина место речи зданіє. Грађомъ називамо она дрва, коя за правлѣнїѣ куће употребляємо, и зато ону кућу, коя є одъ дрва направлѣна, добро називамо грађевиномъ, али кућа, или ма какво друго зданіє, коє се одъ камена или цигала зида, ніє грађевина него є зданіє. На предреченомъ пакъ месту светогъ Евангелія ніє речъ о дрвенимъ грађевинама, него о каменитимъ зданіями; єръ є Хрістосъ предсказивао разореніє Јерусалима кадъ є казао: видишь та велика зданія, ни каменъ на камену остати неће.

Зашто дакле на силу божію простачити речи, и претеранимъ простаченїємъ изопачивати смисао речи?

Далъ у нашемъ Евангелію имамо: приспѣ конецъ и прїиде часъ, се предаѣтся синъ чело-

вѣческій въ руки грѣшникомъ (Марка гл. 14 ст. 41). А г. Вукъ на стр. 120 ст. 41 место при-
спѣ конецъ, т. є: дође край, вели: доста є. Ёрѣ
у немачкомъ стои: Ёз iſt genug, дакле мораде по
немачкомъ преведено бити, доста є.

На стр. 116 ст. 18 има: молитє се, да
небудє бѣжанѣ ваша у зиму, место: бежанѣ,
бѣгство, или као што обично кажемо бежанія.
Речѣ бѣжанѣ место бежанѣ или бежанія ни-
самъ одъ ниткогъ чуо говорити; — пакъ башѣ
да има гдигодѣ србаля, кои и тако говоре, то
є провинціалізамъ, кои се за обште правило сръ-
скогъ писаня узети неможе.

На страни 108 ст. 45 пише одкупѣ, ме-
сто речи избавленіє. Ето намъ опетѣ претера-
ногъ простаченя; зашто одкупѣ, кадѣ и най-
простіи сръбинѣ вели: избави ме Братє изѣ ове
ил' оне неволѣ, — избавіо га є изѣ бѣде изѣ
робства и т. д.

На стр. 118 ст. 12 (Марка гл. 14 ст. 12)
вели: У први данѣ пријєснијєх хлѣбова,
кадѣ су клали пасху, место: на први данѣ без-
кваснихъ лебова, кадѣ су жрели или жертво-
вали пасху. Овде примѣтити имаѣ

а) Да сръбљи неговоре у први данѣ ускрєа,

или у први данъ Божића; него на први данъ Ускреса, на први данъ Божића.

б) Да нису били пресни лебови, него безквасни или некисели лебови; пресанъ лебацъ значи тесто непечено; а не безъ квасца.

в) Да се неколѣ пасха, него се жре или жертвує. И сáмъ Лутеръ изъ чѣгъ е дѣла г. Вукъ свето Евангеліе преводио, некаже да се колѣ пасха, него вели: *Da man das Osterlamm opferte*, — дакле жрети или жертвовати, а не клати.

Ето у єдномъ стиху три погрѣшке збогъ претераногъ простаченя єзика нашегъ.

На стр. 21 ст. 29 (Мат. гл. 9 ст. 29) пише: дохвати се очію, место: косну се очію, или додирну очи. Дохватити се чега значи: штогодъ у руке своє узети, или ухватити, а коснути се чега, значи: штогодъ додирнути. Христосъ кадъ е слѣпима отварао очи, нїе ихъ ухватио за очи, као што г. Вукъ вели, него имъ се очію коснуо, т. е само имъ е додирнуо очи, пакъ су прогледали.

На тој истой страни 21 ст. 31 (Мат. гл. 9 ст. 31) вели: разгласише га по свој земљи, место: прославише га по свој земљи, као што

то ми у нашемъ Евангелію читамо. Разгласити можемо човека или као добра или као неваляла; али прославити човека Господине! са свимъ друго значи.

На стр. 26 ст. 17 (Мат. гл. 11 ст. 17) вели: жалисмо вамъ се, и не яукасте, место: жалисмо вамъ се и неплакасте. Кадъ се коме тужимо, или жалимо, ваљда неће онај комъ се тужимо, јукати, него може се нашомъ тужбомъ на плачъ побудити, и съ нама плакати, алъ не јукати.

На стр. 28 ст. 14 (Мат. гл. 12 ст. 14) има: начинише вијећу место савѣтовашесе, или скупиншесе на Саветъ. Читао самъ да браћа наша Хорвати пишу и говоре већати, место савѣтовати се, и веће место Совѣтъ, али Вијећа у женскомъ роду место речи Совѣтъ ни одъ когъ јоштъ чуо нисамъ.

Далъ налазимо у томъ преводу г. Вука много и премного у књижеству србскомъ до данасъ необичнихъ изражая као н. пр. повика иза гласа, место: изъ гласа. — Предлогъ иза кодъ србаля значи острагъ и после а не изъ, ех аиѣ н. пр. иза куће, иза цркве, иза села — незначи изъ куће, изъ цркве, изъ села,

него острагъ за куѣомъ, за црквомъ, и за селомъ. Тако читамо пошлѣднѣи место послѣднѣи, нашлѣдникъ место наслѣдникъ, — шѣаѣаху, место хтеше, или хтедоше. — Юдейци место Юде. — Крозанъ место крозъ нѣга — дубина место дубльина, сахатъ место сатъ и т. д. Тако пише: трплѣти место трпѣти, — живлѣти место живѣти, — незнабожци место поганици, язичници, и т. д. и т. д.

На противъ тога налазимо по мести у томъ преводу са свимъ славенске речи, коє србљи по већој части неупотребљаваю, а многи ихъ и неразуму, шта значе, тако на стр. 98 ст. 30 има одаръ место креветъ, или постеля.

На стр. 71 ст. 51 има ухо место уво.

На стр. 44 ст. 8 каже кластъ, место сакатъ, безъ руку.

Како се слажу дакле те славенске речи и тѣи славенски изрази са преднаведенимъ претеранимъ простаченѣмъ?

Алѣ овде немогу пропустити истини за любовъ, и на похвалу г. Вука и таковихъ неколико примѣра навести, кои намъ показую, да є г. Вукъ у томъ преводу своѣмъ и доста лепихъ

и светомъ писму сходнихъ речи и израза употребіо. Тако н. пр.

На стр. 134 ст. 30 и 31 (Луке гл. 2 ст. 30 и 31) вели: ерѣ видѣше очи мое спасеніе твое, кое си уготовіо предѣ лицемъ своію народа, дакле не спасѣ или спасенѣ него спасеніе, — не предѣ образомъ, него предѣ лицемъ.

На стр. 185 ст. 11 (Луке гл. 18 ст. 11) каже: Боже хвалимъ те, дакле не валимъ те, или фалимъ те. Овде примѣтити могу, да є г. Вукъ одѣ првогъ свогъ начина писаня, по комъ є писмо х изъ Азбуке србске са свимъ изоставіо біо, одступіо, пакъ є то писмо опетъ у Азбуку узео.* То є добро и паметно учиніо, ерѣ намъ є писмо х нужно, и кѣ совершенству Азбуке наше служи: *Sapientis est mutare Consilium in melius*. У овомъ преводу већ не пише, као што є пређе писао: Рістосъ него Хрістосъ, не пише вала него хвала, не пише дукъ или дувъ, него духъ и т. д. Алъ у томъ повратку свомъ писмена х опетъ є претерао, пакъ садъ и онде пише, гди га србљи башъ сасвимъ неупотребляваю. Тако пише: сахать, место сатъ, ухо место уво, храна место раана, сахрани ти место саранити и т. д. Ово неваля: ерѣ

србљи неговоре сахатъ, ^и него сатъ; некажу уxo, нго уво; невели сахранити него саранити; сахранити значи сачувати, а не мртво тѣло погребсти; тако неговоримо хранити место раанити, ерѣ хранити значи чувати, а раанити значи питтати; пакъ одъ тудъ неможемо казати храна, него раана и т. д.

На стр. 10 ст. 32 (Мат. гл. 5 ст. 32) пише: кои пусти жену свою осимъ за прелюбу наводи є, те чини прелюбу. Тако треба господине! учтиво писати, а не саблажнявати своє єдновѣрне съ речма: курва, курванѣ, и курварство; ерѣ то нису изрази за свето писмо, и за просвештеногъ и изображеногъ списателя.

На истой стр. 10 ст. 34 и 35 вели: некуните се ни небомъ; ерѣ є престолъ божій; ни земљомъ; ерѣ є подножіє нѣгово. Дакле престолъ а не престо, подножіє, а не подножѣ, дакле и птица, а не тица, пчела а не чела, жертва, а не жртва и т. д.

На стр. 13 ст. 25 (Мат. гл. 6 ст. 25) вели: нїє ли животъ претежнїи одъ хране (одъ раане) а тѣло одъ одѣла дакле одѣло, а не одеѣа.

На стр. 22 ст. 6 (Мат. гл. 10 ст. 6) пише: Идите къ изгубљенимъ овцама дома израилевогъ; дакле не куѣе него дома израилевогъ.

На стр. 10 ст. 29 (Мат. гл. 5 ст. 29) вели: ако те око твоє саблажнява. — На стр. 25 ст. 6 (Мат. гл. 11 ст. 6) благо ономъ кои се несаблазни о мени; а на стр. 44 ст. 7 (Мат. гл. 8 ст. 7) вели: тешко свѣту одъ саблазни, и тешко ономъ човеку крозъ кога долази саблазнъ. Тако драги Господине! видите, како се славенска речъ лепо дає употребити онде, гди друге немамо. Тако да су и ваши послѣдователѣ радили, пакъ би болѣ чинили, него што су нове речи коєкако ковали, своє рођене изопачавали, те тако одъ езика свогъ даръ — маръ правили.

На стр. 45 ст. 11 (Мат. гл. 18 ст. 11) вели: Синъ човѣчїи дође, да изнађе и спасе изгублѣне. Тако да спасе, а не одкупи.

На стр. 101 ст. 38 (Марка гл. 8 ст. 38) вели: Ко се постиди мене и моихъ речи у роду овомъ прелюботворномъ. Тако а не курварскомъ.

На стр. 256 ст. 24 (Јоанна гл. 15 ст. 24) вели: Да нисамъ біо дѣла творіо међу њима. Дакле творіо, а не градіо.

На стр. 529 ст. 10 (у посланици къ Тимотею 1. гл. 4 ст. 10) вели: Уздамо се у Бога жива, кои є спаситель свима людма, а особито вѣрнима, и т. д.

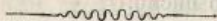
Да є Г. Вукъ овако цело свето писмо по-
вогъ завѣта преводію, т. є да є учтиве, учене, алъ
зато опетъ разумителне речи и изражає употреб-
лявао; онда би му сваки на любви и ревност-
номъ труду нѣговомъ одъ срца благодарію; єръ
како данасъ и онако мало србаля има, кои сла-
венски єзикъ разуму, заиста нужно є, да свето
писмо на нашемъ єзику преведено имамо, као што
є и то одвећъ нужно, да молитвеникъ србски
имамо, и разумемо шта се Богу молимо; а не да
говоримо речи, коє неразумемо, и место да се
Богу молимо, а ми хтели, не хтели, друго што
мислимо. Молитва є разговоръ съ Богомъ, треба
дакле да разумемо, шта Богу говоримо, и како
му се молимо.

Срдечна дакле хвала Гдну Вуку на ономъ,
што є добро, и учтиво преводію, и што є за
књижество наше сходнимъ речма писао; алъ му
мислимъ ни єданъ изображенъ србинъ одобрити
неможе, што се многимъ неотесанимъ изражама
служію, кои нису ни за какву светску књигу, а
камоли за свето писмо.

Све ово, што самъ досадъ примѣтію, само
зато овде наводимъ, да покажемъ, како неваля
силомъ простачити речи, кадъ можемо лепо, чи-

сто, изображено, пакъ зато опетъ разумително писати. Ніе ми дакле задатакъ овде біо, као што самъ већ казао, крітику писати на преводъ новогъ завѣта одъ Г. Вука; ерѣ би онда морао одъ почетка до свршетка дѣла тогъ све, што би за неуредно нашао, опроврѣгавати; а што би за добро судію, као добро признати, кои би посао читаву єдну кнѣгу испунио, — него самъ само неколико речи и изражая, колико самъ ихъ превртаюћи тай преводъ овде и онде спазію, или право рећи, коє су ми речи башъ са свимъ у очи упале, побележію, да ихъ почитаємимъ читателѣьма моима, а и самимъ реформаторима єзика нашегъ на безпристрастно разсужденѣь предложимъ, да по души и совести своіой кажу намъ: требали, да србљи по начину Г. Вука србски пишу, или онако, како изображена класса народа нашегъ, коя ніе обчинѣьна и занешена простачиѣьмъ єзика србскогъ, говори и пише? —

—

VI.

Простаченъ Ёзика Србскогъ по новой реформи.

А)

Промена писмена е на а, — а писмена а на е у
речма честь, часть, и т. д.

Изъ међъ многихъ другихъ преимначенихъ речи найззорниѣ е србљима промена речи честь die Ehre у часть; а речи часть ein Theil у честь, и одъ тудъ одъ речи честанъ начинѣно частанъ а одъ речи участіе преимначено учешће. Ту промену, као што самъ одъ премлогихъ србаля разумети могао, нитко осимъ Реформатора, и нѣовихъ приврженика неодобрава, него сваки на начинѣну съ тимъ забуну у ёзику нашемъ срдито виче, и поступакъ тай опорачава.

Узрокъ промени той, колико самъ чути могао, наводе тай, да су србљи у старо доба говорили и писали часть а не честь, и да и данъ данашњи говоримо: частни или као што они веле: часни постъ, часни крстъ, далѣ кажу, да у старима рукописима, и књигама налазимо часть honor die Ehre а не честь.

У првомъ погледу, рекао би човекъ, да тѣмъ люди право имаю; ерѣ се не да одрицати истина, да не само наши прости, него да и изображени сръбљи говоре: Частни постѣ, частни крстѣ, и частна трапеза (у цркви) алѣ кадѣ стварѣ болѣ испитамо, паћемо, и уверићемо се, да ако сръбљи и говоре частни постѣ, частни крстѣ и т. д. опетѣ зато да Реформатори наши немаю право, што промену ю честь у часть а часть у честь; ерѣ

1) Нїе истина, да су наши стари вопросну речѣ честь са писменомъ **а** писали часть. За-виримо само у наше старе писмене изворе, а нарочито у законикъ цара Душана, кои намѣ е лѣтописѣ сръбски саобштію, пакѣ ћемо наћи, да та речѣ честь нити е са е, нити са а написана, него у нѣой налазимо место е, писмо ь — тако благочестивѣйшій налазимо написано: благоч стивѣйшій а не благочастивѣйшій. Али дозво-лимо, да су сръбљи писмо ь, у место а, употреб-лявали, зато опетѣ одѣ тудѣ неслѣдуе, да ми данасѣ говорити и писати морамо часть, а не честь. Ерѣ

2) Ако то начело примимо, да данасѣ онако треба писати, како су наши стари писали, то би онда морали много више славенскихъ речи упо-

треблявати, него што ихъ данасъ употребљавамо. У старимъ писменимъ остатцима налазимо: аще место ако, дващъ трищъ место двапутъ трипутъ, еше место юшть, вещи место ствари въ-саки место сваки, благочъстивѣйши место най-благочестивѣи, црква, место црква, отвращають место отвраћаю, — кои се нехотетъ възвратетъ, да имъ се возметъ въсе имение место кои се неусхте вратити, да имъ се узме све иманѣ, и т. д. Съ овимъ и многимъ другимъ славенскимъ или славеносрбскимъ речма пуно е предречени законикъ Душановъ, пуно су старе повелѣ и друга писма. Ако дакле наши Реформатори мисле, да онако валя србски писати, као што су наши праотци писали, то би онда морали понайвише славенске речи употребљавати, одъ коихъ се они башъ тако яко чуваю, и као грома боє.

3) Истина, да и данасъ говоримо частни постъ, и частни крстъ; аљ треба знати, да ту речъ частни србљи у вишемъ значаю, и другомъ смислу узимаю, него честанъ или поштенъ; сръ кадъ кажемо частни постъ и частни крстъ, неразумевамо са тимъ поштовани постъ или крстъ, него свети постъ и свети крстъ, као што той

речи частни и самъ г. Вукъ у своѣмъ рѣчнику значай дає. Да є пакъ то заиста тако, то намъ за-сведочаваю речи нечастивъ, и нечастиви, съ коима неразумемо штогодъ непоштено, или безчестно, него нечисто, или као што обично узимамо, нечистогъ духа. Изъ овогъ ясно видимо, да народъ нашъ речъ частни неупотребљава онде, гди хоће честъ и почитанъ да искаже, него онде, гди неку свѣтину жели изразити.

4) Алъ башъ кадъ би и то допустили, да речъ частни значи честни, опетъ зато одтудъ неслѣдує, да ю свуда и на свакомъ месту место честни употребљавати можемо; єръ знамо, да србљи говоре и чарни место црни, тако на пр. у песмама имамо: *Чарна горо пунати си лада, —* *срце моје још пунје јада, —* чарноока дѣва и т. д. алъ зато неможемо казати чарнити образъ біо, — чарна чоя, чарна свила; него црнъ ти образъ біо, црна чоя, црна свила и т. д. Изъ овогъ видимо, да какогодъ што то прилагателно име чарни, чарна, чарно не да се свуда место црни, црна, црно, употребити, тако и частни, частна, частно неможемо место честни, честна, честно на свакомъ месту казати.

То є браћо! башъ оно, што својствомъ езика називамо. Не да се кодъ србаля све на єданъ ка-

лупъ дотерати, него морамо поредъ правила, и на изузимања пазити. Тако дакле частни употребљавамо као изятіе съ именима суштествителнима постъ, крстъ, и трапеза у цркви; а чарни съ речма гора, око, и може бити са јоштъ коіомъ речію, аљ правило остає, честни, а, о, и црни, а о. Такихъ изятія имамо ми у єзiku нашемъ доста, шта више налазимо, и одъ самогъ изятія опетъ изятіе. На пр. све речи, коє се окончаваю на а, али мушко лице значе, у єдинственомъ су брою мушкогъ, а у множественномъ женскогъ рода, као: тай войвода, тай владика, тай паша тай слуга; а у множественномъ брою: те войводе, те владике, те паше, те слуге; пакъ и одъ овогъ изятія имамо у речи слуга опетъ изятіе, и певамо: ой Јоване моя верна слуго! „Слуго моја Облацићу Раде“

5) Кадъ би речъ частни значила честни, и часть честь, онда би и у нашимъ народнима песмама певали: частита ћу тебе учинити; аљ србљи тако неведе, него: честита ћу тебе учинити, т. є честна и славна. — Тако кадъ еданъ другомъ празникъ или именданъ и рођенданъ поздрављамо некажемо: частитамъ ти празникъ, него честитамъ ти празникъ.

6) Вараю се наши Реформатори кадъ веле:

и сами изразъ на частъ му доказуе да треба говорити частъ а не честь мислећи, да овде речъ частъ значи честь honor, die Ehre; алъ нѣ тако, него башъ у томъ изразу кадъ кажемо: на частъ му, речъ частъ значи део, pars der Theil. Срѣ кадъ кажемо: на частъ му са тимъ неоставлямо нашемъ противнику на нѣгову честь, да ради шта хоће, него тај изразъ онда употребљавамо, кадъ намъ се што преко или противъ наше праве волѣ одузима, пакъ велимо: на частъ му, т. е нека му буде на нѣгову страну, на нѣговъ део, да се само непремо, и непротеруемо.

7) Читамо у сачиненіјама нашихъ реформатора: почашѣнъ место почествованъ. Ко невиди овде наопако извртанъ речи по ч е с т в о в а т и, у почастити. Та почашѣнъ значи утошѣнъ бити, а почествованъ, кадъ се комъ каква честь укаже. Друго е кога частити, а друго кога чествовати; неможемо ми смисао речи кварити, и забуну чинити. *)

8) Цели народъ србски восточне цркве одъ Адрије до Балкана, пакъ и сама наша браћа Бугари пишу и говоре честь honor die Ehre а не частъ; тако су намъ оцеви и дедови говорили, тако у свима нашимъ књигама и црквенимъ и

*) Дрлнбаша у тој мисли: тѣбух да омачти,
Неће дела — мало му је, хоће јунак „частити“.

светскимъ читамо, еможе честь и поклоненіе; а не часть и поклоненіе, а у светомъ Евангелію: даждь ми достойную часть имѣнія а не честь имѣнія. — Тай значай речи честь и часть укоренію се у срце србаля: пакъ зашто, и коме за любовь, да преврѣмо наопако, и правимо забуну у народу нашемъ.

Кадъ є дакле честь *honor die Egre*, а часть *parts, der Theil* онда само по себи слѣдує, да неваля писати у чешѣе место участіе; ерѣ учешѣе кодъ србаля незначи участіе, него сравнителни степенъ одъ речи често чешѣе, и одъ тудъ учешѣе, н. пр. мети у чешѣе сито, у чешѣе решето и т. д.

То извртанѣ писмена налазимо у речма: божанство место божество, величанство место величество, блажанство место блаженство, естаство место естество, човечанство место човечество, отачаство место отечество, владачаство место владичество и т. д. Тако исто и у странимъ речма, као што смо горе напоменули, изврѣу писмо е, на а, на пр. Театерѣ пишу Театарѣ, Міністерѣ Министар, Канцлерѣ Канцлар, Майтсерѣ маистарѣ. Чуосамъ да србљы говоре Театорѣ, Майсторѣ ал Театарѣ, и Май-

старъ само кодъ Реформатора нашихъ наћи можемо.

Народъ е србски у своју реч: божество, величество, блаженство, естество, човечество, отечество, владичество, суштество и т. д. при томъ дакле треба да останемо; а 'ко незна шта е величество, естество, божество и т. д. Заиста неће знати: шта е величанство, естество, божанство и т. д. све пакъ речи на еданъ калупъ дотеривати, значи самовољно езикъ кварити; еръ нема тогъ езика, башъ кадъ би се сасвимъ изъ нова кроју, кои неби одъ правила изятія трпио.

В)

Промена писмена „Ѣ“ на „е“ у свима речма безъ разлике.

Како годъ што е зазорна промена писмена е, у речма: честь, божество, човечество и т. д. на а, те пишу часть, божа́нство, човеча́нство, отачаство, владачаство и т. д. тако намъ исто упада яко у очи промена писмена Ѣ, на е, у речма:

Где, а јошъ горе де место гдѣ или гди. несамъ место нѣсамъ или нисамъ.

Надечје: источно; јужно; западно или бучевачко
видети место видѣти или видити.

гнездо место гнѣздо или гнѣздо.

желети место желѣти или желити.

живети место живѣти или живити.

летети место летѣти или летити.

стидетисе место стидѣтисе, или стиди-
тисе и т. д. и т. д.

Чудо како неначинише творителни падежъ
одъ тай, та, то, съ темъ место съ тѣмъ или
съ тимъ; а одъ савъ, сва, све, са свемъ место
са свѣмъ или са свимъ.

Познато є, да писмо „ѣ“ народъ србски
различно изговара:

1.) Ђни га по изворномъ нѣговомъ гласу из-
говараю као сливено „је“ и. пр. дѣло, сѣно,
дѣте, лѣто, сѣме, мѣра, вѣра и т. д. кад је сакенско „ѣ“

2.) Други га изговараю као „е“ и пишу е ме- кратко
сто ѣ и. пр. дело, сено, дете, лето, семе, мера,
вера и т. д. То је источно надечје.

3.) Трећи меняю му гласъ на „и“ и веле; западн
дило, сино, дите, лито, симе, мира, вира и т. д.

4.) Четврти се придружаваю првима, али пре-
дугачко га изговараю и пишу „ије“ место „ѣ“
и. пр. дијело, сијено, дијете, лијето, еијеме,
мијера, вијера и т. д. нега: лијето, мијера, и т. д.

а стога, што је, ч тих речи словенско „ѣ“
дугачко — а то је једно надечје зато: „јужно.“

надечје.
јужно

5.) А пети га сливају сѣ предидућимъ писме-
номъ „д, ^{и т а} и праве одъ овогъ писмена ^{и т а} ђ, н. пр.
ђете, ђевојка, ђедъ, ђедовина, ^{ђедати.} а у осталомъ
изговарају га као први т. е као сливено „ie“
н. пр. мѣра, вѣра, ^{сијено,} ^{ево,} лѣто и т. д. ^{мнијек}о... —

Ова разлика изговора предреченогъ писмена „ѣ“ главни є узрокъ различнихъ нарѣчія у єзику србскомъ. Ако дакле збогъ те разлике неможемо єдинство свію нарѣчія имати; а ми се постарајмо баръ єданъ књижевни єзикъ увести, као што су то мудри, сложни, и зато благо-словени нѣмци учинили. Оставимо пр'косе на страну, него прво и прво примимо сви писмо „ѣ“ у Кіріліци, а је у латіници, место различ-ногъ нѣговогъ изговора, пакъ ћемо съ тимъ ко-ракомъ више одъ поле саєдинєня постићи, а оно ће друго временомъ мало по мало и само по себи слѣдовати. Докле годъ єдни успишемо дѣте, други дете, трећи дите, четврти діи-ете, а пети ђете, нигда єдне Літературе кодъ насъ неби; него ће насъ оно проклетство, коє неслогомъ зовемо, іошѣ далѣ и далѣ раздѣля-вати, слабити, и таманити. Ту би требало, да се господа уредници новина, и другихъ періоди-ческихъ листова сложе, да сви писмо „ѣ“ гди

притсуда

му е место пишу, као што е Гднѣ Медаковић у свомъ „Напредку“ учинио, и тако да на путъ саєдиненя літералногъ ступе, ако роду и књи- жеству добро желе.*¹ Ерѣ отъ нѣхъ много за- виси то саєдиненѣ. У нѣовимъ рукама стои данасъ езикъ нашъ изобразити, поленшати и усавршенствовати; а одъ нѣхъ богме зависи и изпростачити и изопачити га, и одъ нашегъ књижества дармарѣ учити; ерѣ младежъ чита- юћи новине и друге періодическе листове на- викавасе тако исто писати и говорити, како новине пишу; а на млађима светъ остае, вели наша пословица.

Зато би добро било, да уредници јавнихъ листова дописе не даю печатати онако, како имъ се пошло; него нек' такове, што се тиче правописа и Грамматике, гди погрешке нађу, поправе, и по свомъ начину писаня удесе ихъ; ерѣ заисти смешно е у єдномъ и истомъ ли- сту єданъ чланакъ съ іоттама љ и њ и са ис- простаченимъ речма, други съ є, я, ю, ѣ, ъ, ѳ, съ правилнимъ и изабранимъ речма, а трећи другчіе написанъ читати.

До скоро су сви готово списатељи срб- ски писмо „ѣ“ употреблявали, а многи іошѣ

И Т. Д. С. убити ѣ свѣд, пише „ѣ“ гдѣ му је место ѣсло- венском, а пише и : најаѣши, дѣвијка — и т. д.

и данасъ пишу, дѣло, лѣто, тѣло, дѣте, мѣра, вѣра и т. д. Алъ садашњи реформатори повикаше на те: распни, распни, — то нѣ србски, него ѣ славенски. Што више и у онимъ речма, кое већина народа заједнички равногласно изговара почеше насъ цепати. Тако на пр. они србљи, кои писмо „ѣ“ као „е“ изговараю, примили су изговоръ нѣговъ у речма: гдѣ, нѣсамъ, видѣти, гнѣздо, желѣти, живѣти, летѣти и т. д. на и, пакъ ихъ већина србаля изговара гди, нисамъ, видити, гнѣздо, желити, живити, летити, и т. д. и т. д. алъ нашимъ реформаторима и то мало слоге не би право, него све тераю на еданъ калупъ, пакъ пишу у пркосъ обштемъ изговору гдѣ и јошъ горе де место гди, несамъ место нисамъ, видѣти, место видити, желѣти, живѣти, место желити, живити и т. д.

Г)

Промена писмѣна „іе“ у „ѣ“ на крају речи безъ разлике.

Видили смо како безместно променую писмо „ѣ“ на е у онимъ речма, гди га србљи као „іе“ и као „и“ изговараю; садъ да видимо,

яко то исто писмо „ѣ“ на силу употребляваю онде, гди му места нїе, него гди „іе“ писати треба.

Истина да србљи писмена і и є, кадъ на краю речи стое, обично у писмо „ѣ“ променяю и. пр. писаніе кажу писанѣ, створеніе створенѣ, почитаніе почитанѣ, коленіе коленѣ, страданіе страданѣ, просвештеніе просвештенѣ и т. д. алъ свако правило има своє изятіе тако речи: званіе, мнѣніе, спасеніе, владѣніе, сретеніе, благовештеніе, воведеніе, успеніе, усекованіе и т. д. неможемо казати званѣ, мнѣнѣ, зданѣ, спасенѣ, владѣнѣ, сретенѣ, благовештенѣ и т. д.

Наши реформатори пишу место речи званіе званѣ, алъ званѣ значи оно дѣйство, кадъ кога зовемо, а званіе чинѣ, officium, das Amt; пишу мнѣнѣ а іошѣ горе менѣ место мнѣніе, алъ мнѣнѣ или менѣ кодъ србаля незначитишта, и пре бисе могло употребити место менія него место мнѣнія.

Спасенѣ видисе приличіе, него горнѣ две речи званѣ и мнѣнѣ; алъ србљи одъ найманѣгъ до najveћегъ говоре спасеніе, а не спасенѣ; ерѣ и најпростіи србинѣ кадъ му

наздрави́мо чашу вина, и кажемо спаси Богъ, одговара намъ чисто и ясно: на спасеніе. Има гдикои, кои вели: на спасъ; алъ то е аченъ и прекраћенъ речи спасеніе, као што смо већъ казали, за речи прилъ место нріатель, даишь место да видишь и т. д. Истина да имамо речъ „Спасъ“ алъ та речъ незначи спасеніе него Спаситель, на пр. Богъ и спасъ мой, спасъ душа нашихъ, спасовъ данъ т. е. спасителъвъ данъ и т. д.

Тако речъ владѣніе неможемо казати владѣнъ него владѣніе, а комъ се речъ владѣніе славенска чини, онъ каже влада, еръ сръблъи и едно и друго употребљаваю.

Исто тако неможемо одъ речи преданіе, начинити преданъ (*traditio* die *Tradition*, die *Ueberlieferung*) на пр. по преданію нашихъ отцева и дедова т. е. како су намъ наши оцevi и дедови казивали; а не по преданю, еръ преданъ значи оно дѣйство, кадъ се ко другомъ предае, или кадъ што коме предаемо, кои сми-сао болъ изражавамо съ речію: предаа.

Напоследакъ речи: сретеніе, благовештеніе, или благовести, воведеніе, успеніе, усекованіе и т. д. неможемо на силу далъ простачити и

одъ нѣхъ правити, сретѣнѣ, воведѣнѣ, успѣнѣ и т. д. ерѣ и найпростѣи православанѣ србинѣ те речи на краю са „іе“ изговара.

А шта ћемо съ речма: богословіе, братолюбіе, краснорѣчіе, нарѣчіе, разстояніе, зданіе, подножіе, средоточіе, правосудіе, условіе, тврдоглавіе и т. д. хоћемол' ихъ задржати, или на силу кварити, као што наши реформатори чине, и пишу: богословѣ, братолюбѣ, правосуђе, условѣ, тврдоглавлѣ и т. д. речи пакъ красноречіе, нарѣчіе, средоточіе, равновѣсіе и т. д. немогавши покварити, или ихъ обилазе, или преко волѣ употребляваю, — и пишу красноречѣ, нарѣчѣ, средоточѣ, равновѣсѣ и т. д. само да є другчіе, него што су србљи до садъ писали, — пакъ ма и наопако било.

Д)

Препначенѣ предлога „воз“ на уз, или ус, на из или ис, и на ваз или вас.

Не манѣ неволѣ имамо съ предлогомъ воз и нѣговимъ умекшаванѣмъ вос, коє наши реформатори изъ езика србскогъ са свимъ изтутрую, и место нѣга часъ уз или ус, часъ из или ис, а часъ ваз или вас узимаю.

Тако изгнаше изъ ѣзика србскогъ речъ востокъ, и употребљаваю искључително истокъ. Истина да наши селяни обично говоре истокъ место востокъ; алъ є истина и то, да грађани, варошани, и изображени србљи речъ востокъ место истокъ и говоре, и пишу: треба дакле и єдно и друго употребљавати, а не само, и искључително истокъ, као да востокъ — нїе речъ србска зато, што ю простъ народъ нашъ неупотребљава. Ако ћемо ми то начело узети, да є само оно србски, што наша проста браћа говоре, то ћемо врло ограничени бити у ѣзику нашемъ; сръ ћемо се онда понајлєпшихъ уминыхъ речи нашихъ лишавити морати, коє нашъ простъ народъ нити разуме, нити употребљава, алъ коє изображени грађани и учени србљи говоре, и безъ коихъ просвєћенъ човекъ бити неможе.

Далъ пишу устргъ место восторгъ *Entzücken*. Добри нашъ простакъ нит' зна шта є восторгъ нити разуме шта є устргъ; шта више устргъ пре може значити натрагъ тргнути, него особито радостно чувствованъ.

Место воздржаніє пишу уздржанъ. Уздржанъ значи што натрагъ задржати *retentio*,

Zurückhaltung, а воздржаніє себе задржати одъ чегѧ, н. пр. одъ єла или пића и т. д. abstinentia, Enthaltſamkeit. Будимо справедливи справѧ себе и єзика нашегѧ, и разликуймо речи наше, колико се разликовати даю, да савршено изразити можемо, шта желимо казати, а нетераймо све на єданъ калупъ, и неправимо забуне у изразима безъ сваке нужде.

Тако место воздухъ пишу уздухъ, уздукъ, а неки и зракъ. Речь уздукъ или уздухъ нитко одъ србаля не говори, нитиће ю кадъ говорити; а зракъ кодъ србина незначити воздухъ него зраку — radius, der Lichtſtrahl — н. пр. зракъ одъ сунца, одъ свеће, одъ ватре, и т. д. дакле треба и морамо задржати обште примљену и свима изображенимъ србљима познату речь воздухъ.

Воспитати, и воспитанѣ неће да пишу зато, што та речь предлогъ „вос“ у себи има, пакъ имъ є то одма славенски; него пишу успитати, и успитанѣ, а неки претерани реформатори веле: гоити и гоєнѣ. Ми гоимо свинѣ, марву и т. д. а децу нашу воспитамо; а успитати значи кодъ србина запитати, н. пр. ако те успитаю, шта радимъ, *а ти кажи да пи-

шемъ. Кудъ смо нагли браћо! противъ нашегъ чистогъ и болѣгъ знаня у пркосъ незнамъ коме, и за любовъ незнамъ чию ѣзыкъ свой на силу кварити и изопачивати? —

Тако воскресеніє веле ніє србски него ускрсанѣ, знамъ да имамо речъ ускрсъ и да значи празникъ воскресенія (pascha Dŏstern) аль ускрсанѣ место воскресенія изъ србски уста іошть чуо нисамъ. Немогу казати Хрістось є ускрсао Лазара изъ гроба, него морамъ рећи воскресао изъ гроба.

Тако избегаваю речи воспоставити, wiederherstellen, и воспослѣдовати erfolgen; а кадъ би башъ преморани били употребити ихъ, а они веле успоставити, и успоследити. Запитајмо пакъ нашъ народъ, шта є то успоставити, пакъ ће намъ одговорити: нузъ или поредъ кога или чега штогодъ поставити; — а успоследити нема смисла, и неће нитко знати, шта є хтео списатељ да каже. —

Тако возлюбити кажу омиловати, а место возлюблѣни, а, о, міо, мила, мило. Знамъ и признаємъ, да су обе речи те, и омиловати, и міо бити, лепе и чисте србске речи; аль ми сваки допустити мора, кои добро ѣзыкъ

нашъ познає, да неизражаваю смисао речи возлюбити и возлюблѣнь бити; ерѣ възлюбити могу само човека, а омиловати могу и коня, псето, птицу и т. д. възлюбити значи у вишемъ степену любити, као што велимо душою и срдцемъ кога любити; а омиловати є само мало милувати. Тако исто и мію, мила, мило, значи кога или што раддо имати, алъ възлюблѣнь, а, о, показує вишши степенъ любви т. є изъ свегъ срдца люблѣнь бити. — Неки пакъ избегаваюћи речи възлюбити и възлюблѣнь, пишу облюбити, и облюблѣнь бити; алъ облюбити незначи възлюбити, него означава постигнути любовь мужке особе спрямъ женске, или женске особе спрямъ мужкогъ; н. пр. кадъ є люблю облюбію, и чедо є съ ньюмъ родію.

Пакъ кадъ све то наши Реформатори добро знаю, зашто неупотребляваю речи наше онако, како лепота и совершенство єзика нашегъ са собомъ доноси, него волю и комрчити и читателѣ одъ лепоте єзика свогъ одвраћати, него се своимъ благомъ служити.

Поредъ тогъ имамо речи, гди се предлогъ „воз“ изоставити, и са „уз“ изменити неможе. Н. пр. возсилитисє, неможемо казати узсилитисє;

еръ возсилити се значи mächtig werden, а узсилитисе sich anstrengen. Тако превозићи, и превозилазити неможемо казати преузићи, и преузилазити и т. д.

Е)

Превратъ причастія страдателногъ одъ крайнѣгъ слога **ми** на **ни** и падежа творителногъ у трећемъ склоненію одъ **ю** и **у** на **и**.

Реформатори наши нађоше за добро и причастіе страдателно настојећегъ времена на ми са свимъ изоставити, и време прошасто на ни употребљавати. Тако и. пр. некажу почитаѣми, него почитани, или поштовани, не веле: незаборавими, него незаборављѣни, немаю неутрудими него неутруђени, тако непишу неумолими, неизмерими, неизлечими, неувредими и т. д. него неумолѣни, неизмерени, неизлечени, неувређени и т. д. Алъ за волю божію браћо! како могосте преко срдца пренети, и тако безобзирно сами смисао речи кварити? Та знамъ, да вамъ є добро познато, да друго значи неумолими, а друго неумолѣни, друго є незаборавими, а друго незаборављѣни, — друго неутрудими, а друго неутруђенъ и т. д.

Брѣ неумолимъ е онай кога неможемо умолити ; а неумолѣнъ онай, кои нѣ умолѣнъ, тако незаборавимо е оно, што се неможе заборавити ; а незаборавлѣно е оно, што се нѣ заборавило, аљ се може заборавити. Неутрудимъ е онай, кои се неможе у трудити или уморити, а неутруђенъ е онай, кои само нѣ утруђенъ или уморенъ, аљ се зато може уморити и т. д. и т. д.

Пакъ јошѣ поредъ толикихъ незгода почеше намъ кварити и саму србску Грамматику, и пишу съ радости место съ радошћу, съ жалости место съ жалошћу — съ кости место съ кошћу, съ крви место съ крвлю, са смрти место са смрћу, съ любви, место съ любовію, и т. д. Познато е, да они, кои текъ уче србски говорити, аљ јошѣ нашъ езикъ добро научили нису, говоре сасъ тебе, сасъ мене, сасъ крви, сасъ кости, сасъ радости, сасъ жалости и т. д. аљ србљи, кои чисто и правилно србски говоре, нигда тай падежъ съ „и“ неизговараю ; него са „у“ или „ю“ н. пр. съ радошћу съ крвлю и т. д.

Шта е навело Гдна Вука, да е у својой Грамматики тай падежъ трећегъ склоненія са „и“ за правилно, а са у, и ю, за мимогредно узео,

то незнамъ; алъ толико видимъ, да е съ томъ погрешкомъ послѣдователъ свое навео, да и они поредъ нѣга тако пишу; еръ они непитаюћи, шта е правилно шта ли нѣ, све оно, што е Вукъ казао, за аутентично држе. Могао е г. Вукъ одъ онихъ, кои езика нашегъ добро незнаю, чути съ радости, съ жалости и т. д. и то може бити и одъ правихъ и рођенихъ србаля; алъ што гдижои србљи погрешно србски говоре, зато неможемо казати, да е и тако добро говорити, како ови илъ они говоре.

У Темишвару многи тамо рођени србљи говоре: біо самъ кући, и идемъ кући, біо самъ у цркву и идемъ у цркви, біо самъ у дућанъ, а идемъ у дућану — біо самъ у градъ, а идемъ у граду и т. д. тако говоре: самъ га видіо, место видіо самъ га — самъ му казао, место: казао самъ му и т. д. а у Новомъ Саду можемо одъ многихъ србскихъ лепотица чути како писмо *ћ* променяваю на *ч*, и говоре на пр. шечеръ место шећеръ, челавъ место ћелавъ, хочу, нечу, место хоћу нећу, вечь место већъ, казачу му, место казаћу му и т. д. а на противъ тога говоре: ћамаць, место чамаць, ћавка место чавка, далъ писмо *ђ*, променяю на *ц* и кажу:

цаво место ђаво, цока место ђока, — цакъ место ђакъ и т. д. алъ зато неможемо казати, да е тако добро србски говорити, пакъ да можемо и тако србски писати; еръ има србаля, кои тако србски говоре.

Погрешно то изговаранѣ речи тако се яко увукло у обичай, да и сами гдикои наши списатели, немогу ихъ се опростити. Тако налазимо у нашимъ явнимъ листовима обично: срета место срећа, и сретанъ место срећанъ, као да е срета и сретанъ лепше речено; срета кодъ србаля незначи ништа, осимъ кадъ одъ глагола сретати произведесе у трећемъ лицу единственогъ броя: онъ срета; а срећа са писменомъ ћ значи благополучіе das Glück.

Збогъ тогъ погрѣшногъ изговора речи нашихъ покварише и правописъ србски, накъ пишу: іошъ место іоштъ, чела, тица, шеница, место ичела, птица, пишеница и т. д. Тако по Гдну Вуку пишу грацки, место градски, люцки, место людски, свецки место светски, шњимъ место съ нѣимъ, гозба место гостба и т. д. — Еръ vele тако народъ говори, пакъ тако валя и писати; — шта се нѣихъ тиче Етімологіа, и правила Грамматике?

Шта би рекли Нѣмци, да имъ се какавъ Філологъ появи, и почне учити, да мораю тако писати, како народъ речи изговара, негледајући на правила Грамматике, зато да пишу: *niç* а не *nichts*, (ништа) *i hob gsegn*, а не *ich habe gesehen* (видіо самъ) *Broð* а не *Brot* (лебаць) *Baum* а не *Baum* (воћка, дрво) *trei* а не *drei* (три) *Toch* а не *Daß* (кровъ) *trogen* а не *tragen* (носити) *turt* а не *dort* (тамо) *Tunnerwetter* а не *Donnerwetter* (грмљавина) *Tuntherr* а не *Domherr* (Архіандритъ и т. д. и т. д. Неби ли се Нѣмци томъ човеку смѣjali, и болю му паметъ желили? Алъ кодъ насъ ніе тако. Кодъ насъ ћешъ наћи одма послѣдователя колико хоћешъ, кои су одма на сваку промену готови — пакъ било правилно или небило, било добро или не, то є све шецко єдно. Удри, квари и обарай светиню нашихъ отаца дедова и прадедова, кою су намъ у до-данаšnjимъ књигама и писмама оставили, и не-обзирисе на старіє, и искусніє люде; єръ тій незнаю ништа, што се єзика тиче.

Зато башъ и онде, гди народъ правилно говори, речи извр'ћу и противъ обичногъ изговора нашегъ пишу: по Луци место по Луки, у муци, место у муки, у Африци место у Африки, у

Амеріци место у Амери́ки и т. д. Истина да сръб-
љи као и други славени у извѣстнимъ падежима
променяю г на з, а к на ц; алъ то кодъ насъ сръ-
баля ніє правило, да се башъ променявати мораю,
него само да се та писмена у гдикоимъ речма
променявати могу. Ёрь одъ речи драга некажемо
моіой дрази, и одъ речи слуга невелимо момъ
служи; тако неговоримо у вици и хуци место у
вики и хуки, не у сенци, него у сенки, не подай
ту ябуку Симци него Симки, не сеци него секи (т.
є сестри) и т. д. и то у нашимъ рођенимъ сръб-
кимъ речма неменямо свугди к на ц; а камоли у
странима, коє свагда своє корено писмо к задр-
жаваю. Неваля дакле писати у Трафіци у Аф-
ріци, у Амеріци у Меци у політици и т. д. место
у Траффіки, Африки, Амери́ки, Мекки у полити-
ки и т. д.

Што више сръбљи подунавски, т. є у Бана-
ту, у Бачкой, Срему, Славоніи, у Сербіи поду-
навской и посавской, а и сами поморски сръбљи
башъ и у онимъ речма, гди се г. на з, и к на ц
згодно меня, говоре и єдно и друго. Тако веле:
у кнѣги, и у кнѣизи, у руки и руци, на ноги и
нози, у снаги и у снази, и т. д. Алъ наши Ре-
форматори тераю све на єданъ калупъ, било комъ

** „На мѹци се познају јунаци“ — кери:
Црногорски Владика Петаг Петровић Његуш.*

право ил' небило; ерѣ они граде нову Грамматику, по коіой се сваки, кои нѣовомѣ друштву принадлежи, владати мора, ма и наопако било.

3)

Употребленѣ предлога „по“ место „за“ — „съ“ или „са“ место збогѣ, и зато, „у“ место „кодѣ“ — „иза“ место „по“ или „после“ — и „око“ место „о“.

Што съ поединимѣ речма бива, то се чини и съ некимѣ предлозима. Тако место предлога „за“ употребляваю искључително предлогѣ „по“ и. пр. место Петарѣ є добро говоріо за тебе, пишу: Петарѣ є добро говоріо по тебе; место то є за тебе зло, кажу: то є по тебе зло. Дозволявамѣ да нашѣ народѣ и єдно и друго говори; алѣ башѣ зато, што се ова обадва предлога одѣ србаля употребляваю, нетреба предлогѣ „за“ са свимѣ изѣ єзика избацити, и само „по“ употреблявати; него валя и єдно и друго на свомѣ месту писати. „По“ искључително само онда пише се, кадѣ хоѣемо користѣ да означимо, и. пр. Петарѣ по Павлу говори, т. є на користѣ Павла говори, или како є за Павла добро. Алѣ неможемо реѣи: Петарѣ по Павлу моли

место за Павла моли, не можемо казати, овај прстенъ ніе по тебе, него ніе за тебе, не — задржао по себе него задржао за себе.

На противъ тога налазимо, да предлогъ „по“ кадъ значи „после“ изоставляю, и пишу место по „иза“. Тако читамо кодъ нашихъ Реформатора: иза савршеногъ рата, место по савршеномъ рату: иза тогъ разговора, место после тогъ разговора. Предлогъ „иза“ значи острагъ а не после, н. пр. иза села, иза града т. е острагъ за селомъ за градомъ; аљ немогу казати: иза ручка, иза подне, иза два три сата, него: после ручка, после подне, после два три сата и т. д.

То исто бива съ предлогомъ „са“ или „съ“ кадъ га безъ разлике употребляемо место чрезъ, збогъ, зато, и изъ узрока н. пр. съ тога е у зло пао, место збогъ тога е у зло пао, съ тога е слѣдовало место зато е слѣдовало и т. д. добро е речено; аљ зато неваля предлогъ чрезъ, зато, збогъ, изъ узрока, са свимъ изоставляти, и само „са“ или „съ“ употреблявати; еръ се у томъ состои богатство езика, кадъ мисли наше различнимъ начиномъ изразити можемо. Поредъ тогъ тай предлогъ „са“ или „съ“ употреблявасе ме-

сто узрока обично, кадъ хоѣмо слѣдство узрока да искажемо, а не башъ сами узрокъ, н. пр. немогу казати Петаръ є туженъ съ црквеногъ дуга, него збогъ црквеногъ дуга; — не постао є у чителѣмъ съ нѣговихъ наука, него збогъ или чрезъ нѣговихъ наука.

Далѣ налазимо предлогъ „у“ место „кодъ“ кадъ добро кадъ зло употреблѣнъ н. пр. добро є речено: у Петра има доста новаца, видіо самъ тай прстенъ у твогъ брата и т. д. кадъ притяжаніє или поседство хоѣу да искажемъ, алъ не онда, кадъ место означуемъ; немогу казати на пр. Петаръ станує у Павла, него кодъ Павла, не куѣа се нѣгова налази у цркве, него кодъ цркве.

Къ томе налазимо да нарѣчіє „но“ свуда безъ разлике употребляю; „но“ кадъ значи али, *sed*, *aber*, онда добро се употребляє, н. пр. я самъ му казао да то нечини, но онъ ме ніє хтео послушати. Али кадъ хоѣу сравненіє да изразимъ, онда се са „но“ немогу служити н. пр. Петаръ є веѣи но Паво неваля, него морамъ казати веѣи є него Паво; више є землѣ присвоіо, но што му принадлежи неваля, него више є землѣ присвоіо, него што му принадлежи.

Тако употребљаваю погрешно предлогъ „око“ место предлога „о“ — н. пр. Петаръ ѡ говорію око успитаня деце — место: о воспитанію деце. „Око“ значи около, а не о, н. пр. скупили су се ако нѣга, т. ѡ около нѣга; аљ не говорили су око нѣга, него о нѣму.

VII.

Претресъ неколико изопаченихъ, и новоскованихъ речи.

Казаѡсмо, да су реформатори србскогъ ѡзика много онихъ речи, съ коима смо се досадъ лепо и добро служили, али видъ или форму славенску имаю, коѡ преиначили, коѡ пакъ избацили, и на нѡво место, или сасвимъ нове сковали, или изъ другогъ нарѣчія примили. — Да испитамо дакле и видимо, колико та браћа наша съ поступкомъ тимъ право имаю, или немаю?

Истина, да ми нѡ задатакъ све преиначене и новосковане речи овде у претресъ узимати; ѡрбо би ту читавъ рѣчникъ написати, и сваку

речь прорешетати требало, да видимо, можемо ли ову ил' ону задржати, или ю одбацити валя: алъ будући да желимъ моимъ почитаємимъ читательима предъ очи ставити, како су реформатори њзика нашегъ границу умерености далеко прекорачили, и како су дубоку ранну њзика нашемъ нанели, — што су безъ свакогъ прирѣнїа на значай, крой, и Етимологию речи, лепи намъ њзикъ нашъ кварити почели, — за добро налазимъ неколико таквихъ речи, коє самъ по-найвише у новинама нашимъ случайно налазио, овде навести.

А.

Арцїбискупъ и Бискупъ пишу место Архїєпископъ и Епископъ. Арцї покварено одъ Архи, а Бискупъ одъ речи Епископъ; нїє ли бољъ правилно, него покварено писати? и зашто кварити оно, што смо до садъ правилно писали?

Б.

Беше пишу место бѣше или бїаше. Истина да србљи у онимъ речма, коє у славенскомъ њзiku писмо я имаю, то писмо я на є променяваю, н. пр. мясо месо, — ясти єсти, — мѣсяць мѣсець, — сѣмя сѣме, — время

време и т. д. Алъ као што смо горе казали, да ни едно правило ніє безъ изятія: тако и овде неда се писмо я у писмо є преокренути. Тако и. пр. велимо онъ мисляше, а не мислеше, — онъ чиняше, а не чинеше — виђаше, а не видеше, — седяше, а не седеше, — веляше, а не велеше, — любляше, а не люблеше и т. д. По овимъ примерима видисе ясно, да су србљи писмо „я“ у скоропрошастомъ времену задржали, и зато неваля казати беше него бјаше, или као што мложина србаля говори, біаше.

Белодано место ясно, явно, очевидно. Противъ те речи белодано немамъ ништа примѣтити; лепа є чиста речъ; алъ зато нетреба све друге речи, коє тай значай имаю, сасвимъ изъ єзика свогъ изоставляти, и богати єзикъ свой осиромашивати; него и едно и друго, и треће и четврто, што у єзику нашемъ имамо, на свомъ месту валя употреблявати.

Блажанство место блаженство.

Божанство место божество.

Богословля место богословія.

Благосивляти место благосияти, казали смо да су изопачене речи, съ коима само єзикъ нашъ кваримо.

Безувѣтно место безусловно. За чудо, како то Реформатори наши примише, кадъ е речъ безувѣтно славенска, кою србљи врло редко употребљаваю. Како се слаже то съ начеломъ ньювимъ, да славенске речи треба преиначити, посрбити или избацити? —

В.

Вако место овако да неваля, то сваки лако видити може.

Вазда место свагда, и место све еднако неваля. — Вазда кодъ србаля управо рећи незначи ништа. Ми имамо речъ вазданъ, која долази одъ речи славенске весь день. Ту речъ употребљавамо двогубо. а) кадъ хоћемо дуго време да изразимо, н. пр. шта радишъ ту вазданъ т. е шта тако задуго ту радишъ, — што се вазданъ затежешъ т. е што се тако дуго затежешъ.

в) Кадъ хоћемо време целогъ дана да искажемо н. пр. данасъ е вазданъ падала киша, т. е цели е данъ падала киша. Овај изразъ вазданъ често променявамо у васцели данъ н. пр. Данасъ самъ васцели данъ писао; — юче е васцели данъ снегъ падао т. е одъ ютра до ноћи.

Алѣ неможемо казати онѣ ѣ вазда поштено радио, место свагда поштено радио, — нити можемо рећи: као што наши реформатори наопако пишу: вазда се труди, дати угоди — место свеједнако се труди, да ти угоди.

Владарѣ и владачѣ место владѣтель до нашихѣ Реформатора нигда писали и читали нисмо у србскомѣ ѣзику. То су самовольне и безместне промене. Кадѣ имѣ ѣ оконченѣ речи на „тель“ славенско, то би онда морали све речи кое се на „тель“ окончавају на „арѣ“ „ачѣ“ или „ацѣ“ изменути. Чудо дакле како непишу место родитељ родачѣ, — родарѣ, и родацѣ, место учитељ учачѣ, учарѣ, и учацѣ, а место ранитељ ранарѣ раначѣ и ранацѣ и т. д.

Велештовани место високопочитаѣми. „Веле“ значи велико а не високо, тако н. пр. велелѣпно или великолѣпно једно и исто значи; — а штовани ѣ прекраћена речѣ одѣ поштовани, дакле велештовани значи: велико поштовани. Алѣ речѣ, високопочитаѣми означава онога, кога треба високопочитати, а велештовани само оногѣ кои ѣ поштованѣ, алѣ кога неморамо поштовати. При томѣ ми непоштуѣмо люде велико, него високо; зашто дакле лепе и воздѣлане из-

разе за манѣ совршене и недостаточне у промену давати; елѣ паметно злато за бакарѣ меняти?

Вршити и вршенѣ пишу место извршивати, и извршиванѣ. Ми вршимо жито, ечамѣ, овасѣ и т. д. задатке наше совршуємо, или извршуємо.

Г.

Ганути место коснути или дирнути. Тако пишу н. пр. Беседа нѣгова ганула се срдца свію слушаоца место: беседа нѣгова коснуласе срдца свію слушателя, или дирнула є у срце свію слушателя. Глаголъ ганути значи кодъ насѣ кога ударити или луппити а не коснути или дирнути, н. пр. гани га лактомѣ, ногомѣ и т. д. Друго є кога луппити, а друго є дирнути; неможемо ихѣ дакле у єдномѣ смислу употреблявати, него свако на свомѣ месту.

Гоити употребляю наши Реформатори

1) Место питтати, раанити; тако пишу н. пр. гоити наду, место питтати надежду, или имати надежду.

2) Место воспитати, н. пр. кажу: гоити омладину место воспитавати младежѣ. Ми гоимо свинѣ, марву, и т. д. а децу и младежѣ нашу вос-

питавамо. Неможемо ми народу нашемъ забунувати ідеє съ безместнимъ изражаи́ма. Ёрь го́ити де́цу, ко́дъ на́съ значи́ тако раа́нити, да де́ца одебляю́, и уго́есе; а воспита́ти де́цу значи́ изба́жувати и просвешта́вати ихъ. Уго́єна де́ца нису воспита́на, него́ де́бела де́ца.

Гле́де пишу́ место́ у по́гледу, у обзи́ру, или у смотре́нью. н. пр. гле́де то́гъ предме́та, место́ у по́гледу, у смотре́нью то́гъ предме́та. Речъ гле́де дола́зи одъ глаго́ла гле́дати, и сто́и у тре́ћемъ ли́цу мно́жествено́гъ бро́я н. пр. лю́ди гле́де на бре́гъ, гле́де на не́бо и т. д. и ни́тъ є́ значи́ло ни́тъ не́ значи́ти ко́дъ срба́ля у смотре́нью или у по́гледу (*in Hinsicht, respectu*) у ко́мъ ю́ смислу на́ши ре-формато́ри дана́съ на си́лу упо́требляю́.

Го́стови пишу́ место́ го́сти, а у родите́л. мн. го́ста нѣ́овихъ место́ го́стию нѣ́овихъ. — Ка́ква чу́да одъ Грамматі́ке на́ше іо́штъ дожи́вити не́ће́мо? —

Го́спода́рь, го́спода́рити и го́спода́рство место́ домо́строите́ль, домо́строити, и домо́стройство — или́ а́ко на́мъ є́ то в́рло сла́венски, а оно́ реци́мо она́ко, ка́ко на́мъ наро́дъ го́вори: га́зда, га́здовати, и га́здалу́къ; а не́ го́спода́рь, го́спода́рити и го́спода́рство, ё́рь то́

значи Herr, herrschen и Herrschaft, а не Hauswirthschaft, wirthschaften и Wirthschaft.

Д.

Двойба и двоити, место сумня и сумня-тисе, и место двоуміе и двоумити. Двойба и двоити преведене су речи изъ немачкогъ езика одъ Zwei-fel и одъ Zwei-feln. Шта ће намъ пакъ онде преводъ, гди своє рођене, и совершенногъ смисла речи имамо.

Данаске место данасъ, зашто „ке“ додати и езикъ свой кварити? То є тако исто, као што слушамо говорити: тамокана, овдекана, и т. д.

Де и где пишу место гдѣ и гди. — Србљи поморци говоре гдѣ и ђе, а подунавци гди. — Ако ћемо правилно да пишемо, требало би изворно гдѣ задржати; алъ кадъ намъ є то славенски, а ми као подунавци — остаймо при нашемъ нарѣчію, и пишимо гди, кое и браћа наша западниѣ цркве употребљаваю; — а непркосимо сами себи, и своимъ ушима.

Да паче место што више. Добро и красно є и єдно и друго; алъ како примнише реформатори наши то славенско израженіе да паче? кадъ се они славенства крсте, и туђе.

Доселе место досадъ опетъ славенски из-
разъ „доселѣ“ — Реформаторима нашимъ сло-
бодно є кадъ имъ є воля славенизирати; алъ кадъ
кои србинъ, кои друштву ньіовомъ непринадежи,
напише, или изрече речъ „обаче“ ту є онда под-
смѣй, и цикотанѣ, као да є Богъ зна како срб-
ско уво увредіо? — Оставимо се браћо! прете-
риваня; него пишимо и єдно и друго, єръ и да
паче, и шта више и доселе и досадъ — и обаче
и али, све є то србски, све є то одъ наше майке
рођене.

Донъи пишу место долньи негледаюћи и
немарећи, што є коренъ речи те доле, а не до-
не; іоштъ мало, пакъ ће та браћа писати и гонъи,
место горньи; єръ кадъ є слободно изъ речи
долньи изоставити писмо л, и писати донъи, за-
што неби и изъ речи горньи изоставили писмо р,
пакъ писали гонъи? шта іоштъ ніє било, шта ли
бити неће!

Е.

Естаство начинише одъ речи Естество, и
сотимъ ю посрбише, и учинише души своіой ме-
сто, што оно наши србљи веле; єръ естество є
славенски, а естаство србски *Risum teneatis amici!*

Ж.

Жртва створише одъ жртва, и то украсише у родител. млож. съ изразомъ жртава место жертви, пакъ на основу те Грамматике пишу и цркава, место цркви, карата место карти и т. д. тако кажу : жртвати место жертвовати, и жртвеникъ место жертвеникъ јоштъ да су одъ речи жрецъ — начинили жрцъ, пакъ би онда баръ све у редъ довели! — Треба ли се ту смјати, или кадъ измеримо добро, коимъ смо путемъ пошли, требали намъ плакати? тоће нашимъ потомцима будућност показати. Доста толико, да е то крайнѣ самовольство езикъ свой тако кварити. Та ако србљи писмо е предъ писменомъ р обично и изоставляю, н. пр. прстъ, крстъ, први, крвни и т. д. зато опетъ правило то има своя изятія у речма : верни, перни (н. пр. перни буздованъ) дерни, ћерка, меркати и т. д. пакъ тако исто и жртва, и жертвовати томъ изятію принадлеже. Јоштъ мало пакъ ћамо тако радећи начинити одъ мрежа мржа одъ врежа вржа одъ прести прсти одъ срести ср'сти и т. д. и каква јоштъ покора самовольностъ людска починити кадра бити неће?

Живано место живо ; истина да тай изразъ живано за погрешанъ узети неможемо ; аљ намъ

є излишанъ, кадъ имамо речъ живо. н. пр. живо се заузео за ту стваръ, живо є говорію слово, и т. д. а не живано.

Женскиня место женска. Србли кадъ о човеку говоре и женско лице означаваю, веле „женска“ подразумеваюћи „особа“ — а кадъ о животињима говоре, кажу женка, алъ нигди женскиня.

Жалибоже место на жалость, знамо, да србљи говоре „жали Богъ“ место израза штета, бадава и т. д. н. пр. жали Богъ толике муке или труда, место: штета, што се толико мучію и трудію — или бадава се толико мучію, и трудію; алъ жалибоже у ономъ смислу у комъ га данасъ наши Реформатпри употребляваю т. є место на жалость *keider groh dolor* нигда неговоре, нити пишу. Речъ жалибоже ніє изразъ србски, него є германізамъ одъ немачкогъ израза *keider Gott*, — а докъ своє рођено имамо, туђе намъ нетреба.

3.

Званѣ место званіє, неваля; сръ званѣ є оно дѣйство, кадъ кога зовемо, званіє є пакъ чинъ или служба, кою одправлямо.

Заводъ место речи заведеніє неможемо

примити; еръ заводъ значи начинъ преваромъ кога кудъ одвести, и место у кое се тко потайно одведе *hinterführen, Hinterführung, und Ort wohin jemand hinterführt wird* — одъ тудъ гдикон наши србљи, кадъ речъ проходъ или изодъ учтивіе и лепше изразити желе, употребляваю речъ заводъ *privet* место проходъ *Abtritt*.

Зракъ место воздухъ, неваля; еръ зракъ значи зраку, лучу, *Lichtstrahl* а не воздухъ *die Luft*. Зашто забуну правити у народу, кадъ имамо нашу чисту и красну речъ воздухъ съ којомъ се можемо чисто лепо и ясно изразити.

Заото место зато, и знадемъ место знамъ. Обадве ове речи имаю у себи излишна писмена, која се само у стихотвореню, кадъ е нужда употребити могу, аљ не у прози; ови додатци показую недоследностъ нашихъ Реформатора, кои онде, гди треба више писмена, ту ихъ изоставляю, као у речма, тица, чела, іошъ, жртва и т. д. место птица, пчела, іоштъ, жертва и т. д. а гди нетреба, ту додаю, као што у горњимъ речма заото и знадемъ видимо.

Запрека место препрека или болъ препона.

Замѣтити место примѣтити,

Замирити место примирити,

Све три ове речи необичне су у србскомъ
ѣзику, — и више забуне у смислу причиняваю,
него да намъ на ясность служити могу.

Зграда место зданіе, неваля; ерѣ зграда
долази одъ глагола зградити, начинити; а зда-
ніе одъ зидати. Зграда можесе употребити за
дрвене куће, и друге стае одъ дрвета, плетера
и тако далѣ начинѣне; алъ оно, што є каме-
номъ или цигльомъ зидано, оно є зданіе, не-
треба дакле забуну у изразима чинити.

Задаћа место задатакъ неможемо упо-
требити; ерѣ задаћа кодъ србаля нема смисла;
знамо да є даћа *Тодтеншаф* србска речъ; алъ
речи задаћа немамо. А ако хоћемо смисао, шта
коме чинити валя, у єдној речи да изразимо,
онда кажемо „задатакъ“ *die Aufgabe*.

Заглавити место заключити неваля; ерѣ
заглавити кодъ србаля значи, а) што утврдити
на пр. заглавити спицу у точку — в) у зло
пасти, — погинути, алъ не заключити. Немо-
жемо казати као што Реформатори наши пишу:
сѣдницу є заглавио, него заключио.

II.

Извешће место известіє. — Извешће долази одъ глагола извести, и стои у трећемъ лицу броя единственогъ у будуштемъ времену; а известіє долази одъ глагола известити; не може се дакле извешће у промену узети за речъ известіє.

Испустити место изоставити неваля; еръ е то германизамъ одъ речи *ausslaßen*; не можемо казати, као што самъ у нашимъ новинама читао, ове илѣ оне речи испустили су изъ записника, него изоставили су; еръ испустити значи изъ руку штогодъ пустити, или изъ затвора кога пустити; а не изоставити.

Исповестъ пишу место исповѣданіє. Речъ исповестъ употребляємо, кадъ се свештенику исповедамо. Тако велимо, біо самъ на исповести, идемъ на исповестъ. Исповестъ дакле кодъ насъ значи *die Beichte*, — а речъ исповѣданіє употребляємо, кадъ хоћемо да кажемо, коє є тко вере, или верозакона н. пр. востичногъ исповѣданія, евангеліческогъ исповѣданія и т. д. Неваля Браћо! богатство єзика свогъ умалявати, коє намъ є мати наша дала, да се савршеніє изражавати можемо.

Имаовина, имеће, имуће и иметакъ пишу место иманѣ или имѣніе. Горитъ речи могу стихотворцима служити за потребу, гди имъ стихъ кою отъ тихъ речи зактева; алъ осимъ тога случая, само су излишне новости.

К.

Клицанѣ место восклицанѣ неможемо казати; ерѣ клицанѣ кодъ насъ значи кліанѣ, н. пр. клицанѣ лука, пасуля и т. д. а кадъ хоѣло изразъ радости и веселя да имамо, морамо казати восклицанѣ.

Кришћанинѣ и кришћанинѣ место Христіанинѣ неваля; ерѣ Христіанинѣ є име онихъ люди, кои Христа исповѣдаю, и долази одъ имена Христа спасителя, а не одъ крста. Истина, да многи изговораю Крістосъ место Христосъ; алъ кои пише, мора се држати изворне речи. Многи у народу нашемъ говоре и ракіла место архіва, єшкучіа место ексекуція, обокъ место главна стража и т. д. алъ зато кадъ пишемо, неможемо те изопачене речи употребљавати.

Крунити место крунисати неваля; ерѣ ми крунимо кукурузъ, грождѣ и т. д. а цара или краля крунишемо.

М.

Менѣ и мненѣ место миѣніе. — Речъ менѣ може се толковати за менянѣ, одъ глагола меняти; а не одъ мнити, или мислити, одъ когѣ се речъ миѣніе производи. — Ко незна шта е миѣніе тай заиста неће знати ни шта значи менѣ или мненѣ. А што се тиче дотериваня на еданѣ калупѣ крайнѣгѣ слога „ніе“ на „нѣ“ о томѣ смо горе говорили, да свако правило свое изятіе има. Тако зданіе, заведеніе, воведеніе, сретеніе, званіе, миѣніе, неможемо силомѣ противъ народнѣгѣ говора кварити, на еданѣ калупѣ дотеривати, да се мораю и ове речи на „нѣ“ окончавати.

Министарѣ место Міністерѣ и министарство место міністерство, тако е исто изопачено као и Театарѣ, Канцларѣ и т. д. место Театерѣ, Канцлерѣ.

Овде немогу пропустити, да неопоменемѣ тежню и као неки нагонѣ нашихъ Реформатора къ новостима, немарећи зато, хоћел' ихъ читателѣи нѣови разумети или не? само да е другчіе, него што су досадѣ срблѣи писали.

Тако налазимо у нѣовимѣ саставима место речи Мексіко и мексіканска држава Mexico и

Мехіканска држава. — Истина, да се Мексіко и Меіко назива, алъ не Мехіко. Писмо х ту нема места. При томъ одъ свію народа обличнихъ нитко ту землю другчіє неназива него Мексіко, еръ одъ хіляде люди єдва єданъ зна, да є Меіко то исто што Мексіко, само наши Реформатори, за показати да се Мексіко и Меіко пише, употребляваю исклучително изразъ Мехико — да ихъ ербство можда болъ разуме, гди є и коя є то земля и држава?! —

Мушки пишу место мужествено, и Мушкостъ место мужественость и. пр. мушки се борію место мужествено се борію, — и онъ є мушкостъ свою ту показао, место мужественость свою показао. Мушки кодъ насъ само родъ показує, а речъ мужествено означава храбро, бодро, юначки и т. д. зато кадъ кажемо: мушки се борію, само толико значи, да се ніє женски борію; а не да є храбаръ біо. По томъ правилу Господе Реформатора морали би се лишавати израза мужественъ; еръ кадъ би казали Петаръ є мушки место мужественъ сваки би намъ се у очи смѣяо, у себи мислећи, а заръ Петаръ може бити и женски човекъ —

II.

Нада место надежда. Речъ нада неизражава смисао речи надежда; еръ надати се можемо и добру и злу; алъ надежду имамо само на добро. Одъ некогъ времена пакъ научисмо, да се надежда и „наѣдъ“ назива. Тако веле: изгубио самъ наѣдъ место надежду, — и немамъ нада место немамъ надежде и т. д.

Заиста чиними се, као да е нека страсть обузела гдѣкое наше. Літерате у изопачивању езика србскогъ; еръ они добро знаю, да цели народъ србски речъ надежда разуме и говори, а за наѣдъ и наду баръ ми подунавци до садашнѣ Рѣформе, нигда пређе чули нисмо. Зашто дакле совршеніи больи и обштепознати нашъ изразъ надежда да изоставлямо, а несовершенство на силу у езикъ да умећемо? —

Нутарня место внутрєня или унутрашња неваля; еръ невелимо унутаръ, него унутра; производъ пакъ мора одговарати свомъ извору, дакле одъ славенскогъ внутрєня могло би се посрбити унутрашња, а не нутарня.

Нуђао пишу место нудио, кое неваля; еръ ми нєнуђамо, него нудимо овогъ илѣ оногъ,

дакле у прошастомъ времену морамо казати, я самъ га нудио, а не пуђао.

Напета желя место жива, или ватрена желя.

Навратити место свратити.

Нада све место надъ свемъ или надъ свима.

На скоромъ место на скоро или скоро.

Све саме излишне и неупутне новости у езiku нашемъ, које никако за добро признати неможемо.

Напутакъ место упутствіе или упутство неваля; еръ напутакъ значи *viaticum*, *Reise-Proviant* oder *Reisegeld*, т. є єло, пиће, или новацъ, што собомъ на путъ носимо, или другомъ на путъ даємо; а упутствіе или упутство є, *Instructio* die *Weisung*.

Нагнуће место наклоностъ неваля; еръ нагнуће є преведено изъ немачкогъ езика одъ речи *Neigung*. нагнућь бити ніє наклонѣнъ бити; истина да намъ се чини, као да су те две речи равноимене; алъ у дѣлу самомъ ніє тако; еръ нагнућь кадъ кажемо, разумевамо фізично т. є тѣлесно нагибанъ; а наклонѣнъ кадъ изречемо, разумевамо морално дѣйство, т. є душевну наклоностъ.

Напоконъ неразумемо шта значи, него изъ смисла чинишамъ се, да съ тимъ хоће да кажу: наипосле, тако исто напоръ србима у подунавлю непознату речъ наши подунавци зато употребљаваю, да ихъ ваљда читатели нѣови лакше, и бољъ разумети могу; знамо за речи усиљаватисе, напрезати се, и одъ тудъ усиљаванѣ и напрезанѣ, алъ напорити одъ кудъ би напоръ произишао, србима познато нѣе.

Найпрво, место наипре.

Неодвисностъ, место независимостъ.

Напредностъ, место напредакъ.

Све саме новоскробне речи, коє србљи наши нити говоре, нити пишу; него одъ данашњихъ Реформатора на силу читати мораю.

Но место него н. пр. то є много лепше, но оно друго, неваля; еръ но значи aber, а не als, неможемо казати: то є лепше но оно друго, него морамо рећи: то є лепше одъ оногъ другогъ, или него оно друго.

Нако место онако, и вако место овако, опетъ безместни изрази, кои намъ ваљда на украшенѣ літералногъ езика нашегъ служе!?

Незнабожци пишу место речи язичници или поганици. Незнабожци су они, кои незнаю

за Бога, али ти, коє реформатори називаю незнабожцима — die Heiden — имаю и сувише богова, неможемо ихъ дакле незнабожцима звати, него морамо при нашимъ старимъ изразима остати.

О.

Обѣина место обштина и свеѣеникъ место свештеникъ пишу безъ свакогъ обзира на правилность ѣзика србскогъ. Истина, да србљи писмо щ или шт обично на ѣ променяваю, н. пр. свѣща кажу свеѣа, пещъ пеѣъ, пища пиѣа, и т. д. алъ као што смо толико пути казали, и овде кажемо, да свако правило има своя изятія. Како годъ што речъ сушество неможемо казати суѣество, попаштитисе не попаѣитисе, сушти суѣи и т. д. тако исто ни речъ обштина недасе изговарити обѣина, нити свештеникъ свеѣеникъ; ерѣ те речи задржаваю своя корена писмена шт.

Одеѣа место одежда пишу, и употребљаваю ту речъ место одѣло. Србљи съ речію одежда разуму одѣло свештеничко у цркви, кадъ служи; а у другомъ смислу ту речъ никадъ неупотребљавамо, него велимо: одѣло, хальина, и руво. То є свойство нашегъ ѣзика тако исто,

као и речъ господъ кою само Богу а нигда човеку некажемо; ерѣ є човекъ кодъ насъ господишъ, или господаръ, алъ не господъ.

Омладина место младежъ неваля; ерѣ кадъ кажемо омладина, онда разумевамо све оне особе, коє у кући подъ заповешћу домаћина стое, тако н. пр. кадъ домаћинъ рекне: послао самъ сву мою омладину у полѣ на жетву, пакъ самъ я самъ остао кодъ куће, онда ту разумева синове, и снає, слуге, и слушкинѣ, ма коє одъ њихъ и 60 или 70 година имало. А младежъ господо Реформатори! значи *juventus die Jugend*.

Око место „о“ казалисмо да неваля; ерѣ „око“ т. є около значи *circa*, иш, а „о“ *de*, воп. Неможемо н. пр. казати говоріо є око рата, него о рату, нити око цркве место о цркви и т. д.

Одавлѣ и одавле место одавде, само су изопачене речи.

Очитовати место изјавити, изјаснити.

Одпочети место започети.

Одпутити се место упутитисе.

Оглушити место оглувити.

Нису изрази србски; ерѣ речъ очитовати незначи ништа, осимъ ако узмемо, да є покварена речъ одъ глагола очитати, а кадъ намъ

кажу, да значи изјавити исказати изјаснити, а ми одговарамо, да за тай мисао имамо наше лепе и згодне речи, пакъ намъ новости нису нуждне. — Одпочети нигда србинъ некаже, него започети. — Одпутити се пакъ кодъ насъ пре би значило съ пута свр'нути, него упутисе.

Одая место соба іошть до садъ чули нисмо, знамо да одая значи салашъ т. є милякъ изванъ вароши или села; али да є одая соба, то заиста србинъ изъ своихъ уста изрекао нїе.

Отокъ пишу место острово. То нигда србљи неговоре, него пре ћемо чути Ада; єръ отокъ кодъ насъ значи а) die Gefäßwülst кадъ на тѣлу што отече; в) der Abfluss кадъ вода или друго што течно одтиче, н. пр. одтокъ какве рѣке или потока и т. д. Али да отокъ острово значи, то у подунавїю србљи, за кое башъ наши Реформатори у овимъ предѣлма пишу, ни чули нису. Слаже ли се и та речъ съ онимъ начеломъ, да треба тако писати, да насъ народъ нашъ лакше разумети може? —

II.

Поямъ и пойми место понятїе неваля; єръ поямъ и пойми кодъ србаля право рећи ништа

незначи ; знамо, да пояти значи певати, а поняти значи сватити и разумети. Поредъ тогъ кадъ є корена речъ поняти и одъ тудъ кажемо понятно *begrifflich* како можемо одъ понятія слѣдствено правити поямъ и пойми, кадъ то корена свогъ нема.

Попутъ место поредъ или покрай, н. пр. попутъ тога место поредъ тога може да є у другомъ нарѣчію добро ; алъ у србскомъ ту речъ неупотребљавамо.

Приредити место уредити, и приређено место уређено нису србски изрази.

Р.

Руковати место руководити, и рукованѣ место руководенѣ неваля ; єръ руковати, и рукованѣ србљи употреблюю у разговору одъ немачке речи *helfen, vorrücken, zurückrücken*, помаћи се напредъ или натрагъ, особито у граници, или крайни, гди се те речи чешће чути могу. Далъ кажемо руковатисе съ овимъ ил' онимъ, т. є руку у руку дати єданъ другомъ, и то зовемо рукованѣ ; алъ акоћемо управу какву да изразимо, онда велимо, руководити, и руководенѣ.

Родолюбѣ место родолюбіє тако исто

као и богословљѣ, условљѣ, правосуђе, тврдоглавлѣ и т. д. налазимо у списанијама Реформатора нашихъ, кои су се кагда наймили, да намъ езикъ кваре и изопачаваю.

Ревно пишу место ревностно. Ревнити значи на страну тежити, а ревностанъ бити, вреданъ бити; — *cifrig sein*; ревно дакле са свимъ друго значи, него ревностно. Алъ ѣ веле изразъ ревностно славенски, дакле треба га посрбити, да га србљи разумети могу. И я самъ браћо! србинъ, и досадъ самъ и неколико књижица србски писао; алъ веруйте, да кадъ самъ ту речъ „ревно“ читао, нисамъ разумео, шта ѣ хтео сачинитель съ нѣомъ да каже, пакъ јоштъ и садъ управо незнамъ, ѣсамъ ли погодію, да „ревно“ значи ревностно; него изъ смисла видимъ, да ѣ списатель съ речію томъ хтео да изрази смисао речи „ревностно“. Ёли дакле то начинъ разумително србски писати? — нека сваки правдолюбивъ читатель разсуди.

Равнитель кажу место управитель, н. пр. равнитель Гимназіе, равнитель нормалнихъ школа, место управитель Гимназіе, управитель нормалнихъ школа, или као што обично съ латинскомъ речію велимо „Директоръ.“ — Ми равнительмъ

називамо Екваторъ, кои дели кругъ земни на двое; а Директора школа или другогъ коегъ дружба зовемо управителѣмъ.

С.

Ступанъ пишу место степенъ. Знамо за речъ „ступа“ судъ одъ дрвета, у комъ тучемо или гибчимо штогодъ; алъ ступанъ ніе намъ позната речъ. А бассамакѣ или друкчіе доксоте изображеніи србљи, и у літералномъ єзику нашемъ називамо степенима.

Следити место слѣдовати неваля; єръ следити значи у ледъ што претворити; а слѣдовати за кимъ нѣи. Тако веле: следећи место слѣдуюћи, питамъ ту браћу, коя тако пишу, зашто то чине? Та ми имамо више глагола у єзику, кои се окончаваю на овати, пакъ ихъ лепо употреблявамо н. пр. миловати, веровати, требовати, царствовати, дановати, светковати и т. д. алъ зато неможемо изъ нѣихъ писмена о, в, и а, изоставяти и казати: милити, верити, требати, царствити, данити, светити; место миловати, веровати, требовати и т. д. нити можемо у причастію казати милећи место милуюћи, верећи, место веруюћи, требећи место требуюћи и т. д. како годъ

дакле што одъ речи миловати, кадъ ю прекратимо и кажемо милити, ово милити незначи миловати, него врло лагано ходати; тако исто и кадъ речъ слѣдовати прекратимо, и начинимо следити, то следити незначи слѣдовати него у ледъ што претворити.

Сахранити место саранити неваля; ерѣ сахранити значи сачувати, а саранити погребсти, т. е. мртво тѣло закопати. Може бити да речъ саранити долази одъ сахранити, а могућно є, да долази, одъ речи заронити т. е. закопати.

Но било одъ кудъ му драго, ми разликуємо смисао речи сахранити, одъ саранити, тако велимо сахрани Боже, то єсть сачувай Боже! Ангѣлъ хранитель и т. д. Пакъ кадъ є тако, ко може рећи, да кадъ кажемо: сахрани Боже! то значи сарани Боже! као што наши Реформатори ту речъ употребљаваю? зато опетъ и опетъ велимъ, да не треба оно, што народъ нашъ ясно и чисто изговара и разликує, мешати, и забуну чинити. Тако

Храна место раана неваля; ерѣ хранити значи, као што смо казали, чувати, а не раанити; по коємъ и храна значи чуванѣ а не пића или пишча.

Сврха пишу место речи цѣлъ, конацъ. Речъ

сврха у србскомъ ѣзику ништа незначи. Ми употребљавамо изразъ сврху, или краће сврху у смислу „преко“ *super* ѿбер, н. пр. Обвезателство сврху или сврху сто форинти и т. д. алъ да кажемо, я самъ му 100 форинти на ту сврху дао, место на тай конацъ или на ту цѣль дао, то у нашемъ ѣзику нећемо чути.

Свећеникъ место свештеникъ да неваля казали смо горе, кадъ смо говорили о речи обѣтина, кою пишу место обштина.

Свакако место свакояко да неваля, само се по себи види.

Свезакъ место свезка тако є исто кодъ насъ необична речъ, као што є наукъ место наука.

Сумњичити пишу место сумню на кога имати, или болѣ рећи подозревати. Та є речъ новоскробна, ерѣ ю србско уво до Реформатора нашихъ чуло нїє, и зато єданъ другоѣ зашиткивамо, шта значи, и шта хоће списатељ съ нѣомъ да каже. По нѣномъ крою чини намъ се, да би могла значити „мало сумняти“ алъ не башъ на противъ тога „здравѣ сумняти“ или подозревати. Шта ће намъ сумњичити, кадъ имамо лепу и чисту речъ нашу подозревати. Нїє ли то оно

самовольство, коѣ се спрема езикъ нашъ сръбски са свимъ преиначити, и на зиданъ вавілонскогъ торона водити, да еданъ другогъ неразумемо. Ёли и то начинъ чисто сръбски писати, да насть читательи наши лакше разумети могу? —

Т.

Тисакъ пишу место печатня или штампа. — Та є речъ новоскована одъ речи тиснути, и тискати, и значи турати, мећати, н. пр. тисни то у цепъ, у недра, у кола и т. д. Погрѣшно є дакле Г. Вукъ ту речъ толковао, кадъ є у свомъ рѣчнику печатаномъ у Бечу 1818 године казао, да та речъ значи *premere, drücken*; єръ ми тай сми-сао изражавамо съ глаголомъ претиснути. Истина да и речъ претиснути долази одъ речи тиснути; алъ зато нетреба се варати, да тиснути и претиснути єдно значе; єръ обично састављене речи съ предлогомъ конмъ сасвимъ други значай имаю, него просте безъ предлога н. пр. метати значи *ropere, legen* а преметати *über einander werfen, untersuchen, durchsuchen*, што сасвимъ друго значи. Пасти значи *fallen*, а препастисе *erschrecken*, поручити, *sagen lassen*, а препоручити значи *empfehlen*, и т. д. Тако дакле и тисакъ незначи *die Druckerei*,

него *das Einstrecken*, а претисакъ е *das Drücken*, те тако би претисакъ могао значити *die Druckerei* алъ не тисакъ. Но будући да ми имамо речи печатня и штамна, које у горњимъ смислу т. е *die Druckerei* употребљавамо, није намъ нужно нове речи ковати, и комрчити онде, гди своје лепе и общепознате изразе имамо.

Што е за речъ тисакъ речено, то се разумева и за речъ утисакъ, коју измислише место речи упечатленѣ.

Таштина пишу место суѣта. Речъ таштина није у србскомъ ѣзику позната, знамо да изразъ таштъ значи празанъ т. е кадъ 'ко ништа ео и піо није; алъ таштъ бити и суѣтанъ бити, то су два сасвимъ различна смисла, које забунѣвати, и у промену узимати неможемо.

Тріеба место потреба неваля; ерѣ тріеба ништа друго није, него треба, *es ist von nöthen, es gehört sich*, а потреба значи *das Bedürfnis*. Тако кадъ хоћемо да изразимо смисао потребе, неможемо казати, Петарѣ е тріебанъ човекъ, него потребанъ човекъ.

Тети место хтети или хотѣти није правилно: премда србљи писмо х, у разговору и у своимъ и у туђимъ речма раддо изоставляю,

такo н. пр. говоре ођу место хођу, асна место хасна, итаръ место хитаръ, аљина место халљина и т. д. алъ кадъ пишемо морамосе корена држати. Овде примѣтити можемо недослѣдность нашихъ Реформатора, кои писмо х онде гди му места нїе, на силу употребляю, као што смо горе казали, да пишу сахранити место саранити, храна место раана и т. д. а гди га писати валя, ту га опетъ силомъ изоставляю, као што то налазимо у речма отимице место хотимице, тети место хтети, теле су, место хтеле су и т. д. отимице можесе толковати да долази одъ речи отимати, а тети дати; може значити: теткн дати, место хтети дати. —

Тумачити пишу место толковати. Речъ тумачити нит' е србска, нит' е турска, нит' мађарска, ни икоегъ другога езика; него покварена одъ глагола туђегъ толмачити. Кадъ намъ е на жалость милїе туђинство одъ свогъ рођеногъ, а ми зашт' незадржасмо ю онако, како е туђь оригиналь, него одъ толмачити начинисмо тумачити; то е тако исто, као што наши гди-кои говоре рїнкашъ место говеђина; пакъ да наши списатељи приме ту изопачену речъ рїнкашъ, место свое рођене „говеђина“. Ми има-

мо, као што рекохъ, нашу лену и чисту речъ толковати, зашто дакле да узимамо туђе, и то јошть да нагрдимо, а своє да избацимо. То є башъ оно исто што веде: ни Логіке ни Грамматіке.

У.

Укусъ пишу место вкусъ. Цели изображени народъ србски говори вкусъ, аљ укусъ одъ србина јошть чуо нисамъ. Ко незна шта є вкусъ, јошть манъ зна шта є укусъ, Знамо шта є окусити, закусити, аљ глагола укусити немамо.

Уточиште пишу место прибежиште. До нашихъ Реформатора јошть србљи те речи чули нису, нити ю одъ хіляде єданъ разуме шта значи? Шта ће намъ новоскована речъ, кадъ имамо нашу обштепознату „прибежиште“ кудъ смо забассали съ преиначенѣмъ єзика нашегъ? или смо потегли на силу, да насъ башъ они неразуму, којма управо пишемо?

Условлѣ место условіє.

Уобће место уобште.

Умахъ место одма.

То су коє преиначене, коє изопачене србске речи.

Улюданъ пишу место учтивъ, немарећи што улюданъ друго, а учтивъ друго значи. Улюданъ е anständig, а учтивъ е höflich, немогу се дакле за равноимене речи сасвимъ узети.

Уфанъ место упованіе или простіе узданъ. Ако намъ е речъ упованіе или упованъ славенска, а ми се служимо съ речію узданъ; алъ уфанъ ніе правилно речено, и зато у книжеству нашемъ неможемо ту речъ употребити.

Фала пишу место хвала, истина да србљни речи: хвала и хвалити изговараю фала, и фалити; алъ кадъ пишемо морамо на изворъ пазити и правилно писати. Тако исто изговарамо и речи градски грацки, светски свецки, людски люцки и т. д. алъ осимъ гдна Вука и нѣговихъ послѣдователя ни еданъ изображенъ списатељ србски тако неправилно писати неће.

Я.

Ямчити место ємствовати, или ємчити неваля; єръ невелимо ямаць der Bürge него ємаць, дакле ємчити или болѣ ємствовати, а не ямчити, будући да речъ ямчити пре може значити яме правити, него ємствовати.

Х.

Храна место раана казали смо да неваля, кадъ смо о речи сахранити место саранити говорили.

Ц.

Црта пишу место черта. Познато є, да србљи у онихъ славенскимъ речма, кое слокове чер или чре у себи имаю, чер променюю на цер, а чре на пре н. пр. чрево кажемо прево, черно церно или краће црно, червъ церв, или црвъ и т. т. Алъ као што смо више пути казали, и овде кажемо, да свако правило имати може своє изятіє, тако чреда неможемо казати преда, чрезъ неможе се изврнути на црезъ, черга неможе бити церга, черенацъ церенацъ, пакъ и черта недасе променити у црта или црта. Ми смо у школама навикли одъ нашихъ учителя прво и прво праву черту познавати, кадъ су ю намъ на табли написали, и казали: то се зове права черта, а не церта, или црта. Тай се изразъ у народу нашемъ укоренію, пакъ зашто га садъ кварити и забуну чинити?

Што се говори о черти и црти, то се разумева и о речма чертати, и начертати, да немогу

бити цртати, и нацртати; а ако су намъ речи чертати и начертати врло славенске, а ми би се могли служити у народу нашемъ познатимъ речма рисовати, нарисовати, изрисовати место цртати и нацртати, изцртати.

Ч.

Честь премуною у часть а часть у честь; о промени той, и нѣной безмѣстности говорили смо обширно у одѣленію VI. одма съ почетка нѣговогъ.

Човечаность пишу место човечность, чувство човечаности место чувство човечности, и животъ човечански место човечески; еръ веле све те речи производесе одъ човечанъ, дакле треба писати човечаность човечански и т. д. Алъ ту греше наши реформатори; еръ сръбли у производима писмо а, изоставляю; тако н. пр. одъ речи пріятанъ, некажемо пріятаность, него пріятность, — одъ речи вечанъ невелимо вечаность него вечность и т. д. Истина, да има речи, кое се отъ тогъ правила изузимаю, али тай случай овде ніе; него треба писати човечность, човечество, човечески и т. д.

III.

Шутити, место ѣтити, или ѣтати, да не-
валя, то сваки, кои србски говори, увидити може.

Ове и многе друге речи налазимо у езику
нашемъ, кое преиначене, кое пакъ новосковане.
Ясамъ ихъ овде само одъ части навео, и то оне,
кое су ми найвише у очи упале, кадъ самъ саставе
нашихъ Реформатора читао, у којима те и многе
друге изопачене и новосковане речи налазимо.

Съ тимъ преиначенѣмъ, простаченѣмъ, и изо-
пачиванѣмъ езику нашегъ дотле су већ дотерали
наши Реформатори, да оно, што є съ избранимъ
речма лепо, чисто, и правилно написано, они
осуђую, изсмѣваю и презиру; него оно, што є
по нѣовомъ начину писано ма и наопако било, то
имъ є лепо и добро, и 'ко што више и болъ уме
речи простачити, и изопачивати, съ тимъ имъ
лепше и дичнѣ пише

Тако дакле по нѣовимъ начелима
Пиши: де, још, чела, и шеница,

Рѣтосъ, васкрс, вазда и свећеник
каки, ваки, наки и свакаки
и Ришћанин место Христіанин. —

Пиши: менѣ, тисак и утисак
завод, званѣ, нада и напутак

чест нек част є, а част кажи чест є,
и додај им частан и учешће. —

Пиши: црта, и да пуци зора,
кажи, да ми децу успитамо,
ил' још лепше, да ихъ ми гоимо,
А острово да се оток зове.

Пиши: беше, сврха, и одећа
уточиште место прибежиште.
Живе храни, а мртве сахрани,
Буди мушки *) и збори живано

Пиши: Жртва, жртава, цркава
Туђе речи посрби съ „овати“ **)
мало с' ачи, речи изопачи
Пак ћеш онда тек србски писати.

Неружимо Браћо! и негрдимо нашъ лепи и
мили ѝзикъ србски. — Оставимо се насилногъ и

*) Мушки место мужествеиъ.

**) То єсть пиши: апелловати место апеллірати,
ексеквовати место ексеквирати, рекуровати место
рекурірати и т. д. По томъ начелу морали би одъ
речи негірати начинити неговати; алъ неговати
кодъ србаля незначити негірати, — одъ лінірати,
било би ліновати, алъ ліновати незначити лінірати,
одъ секірати било би сековати — одъ маширати
машовати и т. д. што би само забуну у ѝзику
чинило безъ сваке и найманъ нужде.

претераногъ простаченя и изопачиваня нѣговогоъ ;
него чуваймо што имамо, и колико више можемо
негуймо, полепшаваймо, и усавршенствуймо, а
некваримо : Оканимосе тераня макъ на конаць, и
одъ тудъ рађаюћегъ се пркоса, кои намъ є на ве-
лику жалость, много квара и штете доста пути
панео. — Признаймо, шта є правильно, штали не-
правилно, пакъ се правильногъ држимо, и непра-
вилно одбацуймо. — Нечупаймо изъ єзика на-
шегъ найлешне цвеће, и несадимо место нѣга
коровъ и зубачу у књижество наше ; єръ тако
радећи неће намъ Література процветати, него ће
травуриномъ обрастити, и одъ наше лепе башће
и већъ обдѣланогъ винограда начиниће се пар-
логъ, одъ чега да насъ милостиви Богъ сачува !

VIII.

Неколико речи о саєдиненю књижества
Србскогъ съ Хорватскимъ.

Познато є, да су браћа наша Хорвати у четвртој десетини текућегъ столѣтія на полю літературе своє озбиљніє почели радити, и напредовати, и да се одъ то доба у књижевномъ єзику све више и више србскомъ нарѣчію приближаваю.

Србљи су имъ тай поступакъ братски поздравили, сладкомъ надеждомъ обрадовани, даћемо се као синовѣ єдногъ отца и майке баръ у књижеству саєдинити, и по примѣру нашихъ суседнихъ Немаца єдну Літературу постићи, да єдни друге лагко и савршено разумети, књиге узаймно читати, и просвєштєнѣ, и изображенѣ народа нашегъ заєднички неговати и подизати можемо.

Истина да єдни Кірілицомъ а други Латинцомъ пишемо, и књиге наше печатамо; аљ кадъ посмотримо, да су и Немци порєдъ своихъ немачкихъ слова и латиницу употреблявали, те тако много књига имаю латинскимъ писме-

нима печатанихъ, безъ да имъ та разлика писмена што смета, по томъ примѣру учимо и ми узаймно у школама нашими и латиницу и кірілицу, пакъ ћемо знати ми нѣове, а они наше књиге читати.

Што се пакъ нарѣчія тиче, то є онай велики задатакъ, кои јошть рѣшенъ нїє, алъ га рѣшити валя, ако желимо до заєдничке Літературе доспети. И ту намъ може слога и споразумленъ суседа нашихъ Немаца за примѣръ служити. Они су саксонско нарѣчіє, коє имъ се као најчистїє, и најсавршенїє вишло, и коимъ су се нѣови учени люди у писаню понавїше служили, за правило узели. И ми избираймо за літерално нарѣчіє оно, коє є одъ другихъ савршенїє, и коимъ су се до данасъ понавїше списатели наши служили; а то є нарѣчіє сръбско-подунавско, како сръбли у подунавској и посавској Сербїи, у Срему, Славонїи, Бачкој и Банату сръбски говоре. У томъ нарѣчію имамо до данасъ навїше књига печатанихъ, — то є нарѣчіє одъ другихъ чистїє, и изузимаюћи неколико туђихъ речи, коє се избацити могу, најсавршенїє, єрь су га досадашњи списатели, кои су се съ нїмъ служили, изобразили и до већегъ савршенства одъ другихъ нарѣчія до-

вели, почемъ се у другима или манѣ, или врло мало писало, а поредъ тогъ іоштъ то є нарѣчіє и найблагогласніє.

Добро су дакле браћа наша Хорвати учили, што су се у книжеству своемъ томъ нарѣчію приближили, и поводомъ тимъ на путъ саєдиненія літералногъ єзика нашегъ ступили. Ову любовъ братску и србљи су са своє стране признали, и узайнимъ обгрленѣмъ на сусреть имъ изишли. Зато су у књи҃гама и списаніями своима одъ славенизираня одступили, и простіє србске речи, коє се засадъ при саєдиненію томъ літералномъ одъ браће наше Хорвата лакше разумети могу, почели употреблявати, а многе удесне речи и изразе изъ нарѣчія Хорватскогъ примили, и усвоили.

Одъ тогъ доба почесмо писати: просвѣта, и просвештенѣ место просвѣщеніє, — утицај, и упливъ место втеченіє, — стародавни и стародревни место древни, — доказъ и доказателство, — примѣтба место примѣчаніє, — влада место владѣніє, — сведочанство место свидѣтелство, — уредникъ место учредникъ, — уништити и уничтожити, — темель и основъ, у обзиру, у погледу, и у смотренію.

Далѣ налазимо у књигама нашима: да паче и што више — доселѣ и до садѣ, — у край и поредѣ, — иманѣ и имаовина, — на еднакѣ начинѣ и равнимѣ начиномѣ — намера и намеренѣ, — намира и намиренѣ, — непомични и непокретни, — отачбина и отечество, — истокѣ и востокѣ, — чувство и осећанѣ, — слѣдство и послѣдица, — чествовати и поштовати, — околностѣ и обстоятелство, — свеза савезѣ и саюзѣ, — амо и овамо, — скопчати и саюзити, — белодано, ясно и јавно, — безувѣтно и безусловно, — штамна и печатња и т. д. Које речи као равноимене употребљавамо.

Одѣ тогѣ доба списатељи наши служе се речма: слика, одпустѣ, мировина, намира, изворникѣ, битно, учіоница, установа, приговорѣ, основѣ, укушно, — увѣтѣ, обелоданити и т. д. и т. д.

Алѣ су у овој ревности гдикои одѣ нашихѣ србаля меру и границу пристойности, коју су чистоти и лепоти ѣзика свогѣ дужни, прекорачили, а други башѣ са свимѣ претерали, и одѣ свогѣ нарѣчія почели одступати, пакѣ неку смесу, што ни србски, ни хорватски нје, у своили.

Тако су они први лепе правилне, и обштепознате србске речи, које форму славенску имаю,

на силу почели простачити и изопачивати: Надежда постаде нада — човечество човештво, — блаженство блажанство — величество величанство, — митїніє мненїѣ, и менїѣ, — жертва жертва, — богословія богословїѣ, — условїє условїѣ, — известїє извешїє, — мужествено мушки, — слѣдовати слѣдити, — владетель владарь, — владачъ и владалацъ, — званїє званїѣ, — черта црта, — руководити руковати и т. д. и т. д.

Други пакъ кои су задатакъ свой са свимъ претерали, примише изъ хорватскогъ нарѣчїя и оне речи, коє кодъ србаля са свимъ друго значе као н. пр. зракъ *der Lichtstrahl* место воздухъ, часть *ein Theil* место честь — напутакъ *Reisegeld*, *Reise-Providant* место упутство, гонти *müssen* место воспитати, — заводъ *Hinterführung* место заведенїє, тисакъ *der Stoß die Einlage*, место штампа или печатня утисакъ *das Einstoßen, das Einlegen* место упечатленїѣ — клицанїѣ *das Reimen* место восклицанїѣ или ускликанїѣ — круненїѣ *das Ablösen der Körner von einer Frucht* место крунисанїѣ и т. д. и т. д.

Тимъ путемъ утиснуше списатели србски у єзикъ звой речи: напоконь, двойба, напоръ, веће, пуца зора, нагнуће, задаћа, ступань, свєһеникъ, обһина, одећа, шило, женскиня, глєде,

ганути, жалибоже, веома, отокъ, уточиште, и многе друге речи, које србљи у свомъ нарѣчію лепше правилнѣ, и совршеніе изражаваю, те тако почеше зидати вавілонски торонъ, при комъ се раденици разумети немогоше.

Познаемъ родолюбіе, признаемъ тегобе, и почитуемъ ревностъ браће наше Хорвата съ којомъ су се обдѣлавана ѣзика свогъ примили, којомъ при чишћењу нарѣчія свогъ поредъ многобройнихъ препона лепо успѣваю; алъ нѣова братска любовъ неће закевати, да при узаймномъ руковању (руку у руку даваню) літературе наше ми србљи зато, што ћемо до садъ разделѣне наше башће (вртове) да саєдинимо, најлепше цвѣће наше, съ којимъ смо се китили и дичили, и које би може бити доцнѣ и нѣма на украсъ и милину служило, изъ башће наше покопамо исчупамо и избацимо!! — Ёръ како годъ што ми искати неможемо, да они своје речи, које су кодъ нѣихъ у народъ већъ уведене, ма да су и погрешне, изъ літературе своје избаце; н. пр. зракъ *die Luft*, гоенѣ *die Erziehung*, двойба *der Zweifel*, напутакъ *die Weisung*, сврха *der Zweck*, заключакъ *der Beschluß* *)

*) Заключакъ значи *die Clausel* а не *der Beschluß*.

и т. д. да изоставе, а наше болѣ и правилнѣ воз-
духъ, воспитанѣ, сумня, упутство, цѣль, заклю-
ченѣ и т. д. приме; тако и они одъ насъ јошѣ
манѣ закевати могу, да ми одъ нашегъ ѣзика,
кои смо више година трудно обдѣлавали и на
неки степенѣ изображеня довели, одступимо, да
наше тециво одбацимо, пакъ да се речма изъ ту-
ѣихъ ѣзика преведенихъ служимо, што нити срб-
ски нитъ хорватски нѣ. Нису ли речи: нагнуће,
Neigung, двойба Zweifel, двоити zweifeln, кривня die
Schuld, пило der Trank, нап рво zu erst, неодвисность
Unabhängigkeit, провидити се sich versehen, мушко
mannhaft, изпустити auslassen (место изоставити)
нѣкати verneinen и т. д. и т. д. све саме преведене
речи изъ немачкогъ ѣзика?

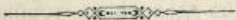
Неможемо дакле ми те преведена речи при-
мити, а наше рођене: наклоность, сумня, сумня-
тисе, двоумѣ и двоумити и т. д. избацити. —
Неможемо речи наше кривица, пиће, најпре,
независимостъ, снабдѣти се и т. д. изоставити; а
кривня, пило, нап рво, неодвисность, провидити
се, и т. д. усвоити.

Пожелателно би било, да су браћа наша
Хорвати, ако самъ горњихъ речи значай добро
сватіо, место горњихъ, и другихъ преведенихъ

речи одъ србаля старе своє речи примили, а да нису изъ туѣихъ ѣзика преводили. Преводъ е онда само нужданъ, кадъ своихъ речи немамо, а докле годъ налазимо наше изворне речи, не- треба намъ къ туѣинству прибѣгавати, и позай- мљивати оно, што у роду своемъ имамо.

Но при свемъ томъ ако браћа наша Хор- вати те, и друге, коє преведене, коє пакъ но- восковане речи и далъ употребљавати за добро наѣу, ми ћемо споразумљѣня ради значаѣ тихъ речи учити, да ихъ у читаню разумети можемо; алъ ћемо у нашимъ саставима при правилнимъ и изворнимъ нашимъ речма и изражанма остати, надајући се, даће можда съ временомъ непра- вилностъ правилности, и преводъ оригіналу по- пустити; и да ће браћа наша, ако єдинство књи- жевногъ ѣзика съ нама постићи желе, оне речи наше, место коихъ данасъ они изъ туѣихъ ѣзика преведене и новосковане употребљаваю, баръ као своя равноимена сматрати, учити, и разу- мевати ихъ. Ёръ само съ узайнимъ споразум- лѣнѣмъ радећи, можемо се надати, да ћемо до пожелане цѣли, то єсть до саєдиненя Літера- туре наше доћи; алъ никако насилнимъ изба- циванѣмъ чистихъ и правилнихъ речи нашихъ,

и утискиванѣмъ преиначенихъ и повоскованихъ речи, коє ни сами Хорвати право рећи обично неразуму, него значай нѣовъ текъ учити мораю, и коє србљи зато примити немогу, што у своѣмъ книжевномъ єзику, за те исте речи много лепше, правилнѣ, и савршеніє изразе имаю.

IX.

Неколико речи о изоставляю писмена „і“ изъ Азбуке Кірілеве.

Изъ међъ онихъ србаля, кои се кірілевоиъ Азбукомъ служе, налазимо у писаню нашемъ ту разлику, што єдни писмо „ы“ а други и писмо „і“ изоставляю, и место ова два писмена свуда безъ разлике пишу писмо „и“ — а трећи и „ѣ“ (дебело єръ) избацую.

Што се писмена „ы“ тиче, будући да га сви као писмо „і“ изговарамо, после дуге о нѣму препирке, дѣломъ смо се на то сагласили, да га у писаню србскомъ неупотребљавамо, не-го место нѣга писмо „і“ или писмо „и“ пи-

шемо. А дебело єръ (ѣ) почемъ свого гласа нема, да се изостави, премда веѣина србаля тогъ писмена неможе да се отресе, пакъ га по уведеномъ обичаю и данасъ употреблявамо.

Алѣ што су одъ неколико година и писмо „і“ почели изоставляти, и на место нѣгово писмо „и“ изключително употребляваю, то є заиста безъ свакогъ доволногъ узрока, и изъ самого самовольства учинѣно, кое се одобрити неможе; єръ у нашої Азбуки та два писмена єдно поредъ другогъ могу лєпо обстати.

Што више, ако ћемо справедливи бити, морамо признати,

а) Да писмо „и“ у печатњи нашої сасвимъ налечи на писмо „н“ пакъ кадъ єдно или два писмена „н“ и толико писмена „и“ заєдно дођу, на єданпутъ по 3—4 писмена равновидна имамо, и єдва ихъ разликовати, и прочитати можемо н. пр. мирнии, любезнии, искреннии, раннии, и т. д. Нієли и приличніє, и пробитачніє предъ писменомъ „и“ по нашемъ старомъ обичаю писмо „і“ употребити, и писати мирніи, любезніи, искренніи, ранніи и т. д.

в) Морамо признати, да є писмо „і“ много простіє, и яснїє одъ писмена „и“ и да є скоро

свима просвештенимъ народима у Европи познато; ако є дакле нашимъ Реформаторима излишно бити видилося два писмена одъ єдногъ гласа имати, и то нехтедоше трпити, нієли паметніє било писмо „и“ изоставити, а і задржати, кадъ већ обадва задржати за добро ненађоше.

г) Съ изоставляѣмъ писмена „і“ изъ наше Азбуке, иде се Вуковици и тако реченимъ Јотацима са свимъ на руку, и чини ми се, да тай посао башъ одъ нѣове стране и долази; єрѣ безъ писмена і коє кірілевци место ј употребљаваю, дуго бити неможемо; будући да се неда писмо „и“ згодно сливати са слѣдуюћимъ самогласнимъ писменомъ. Неможемо н. пр. удесно писати съ мономъ, съ твономъ, съ нѣиномъ, съ Миномъ, съ Муномъ, съ приномъ и т. д. него съ моіомъ, твоіомъ, нѣиномъ, съ Миіомъ, Муіомъ, приіомъ и т. д. А нек' се само одвикнемо одъ писмена „і“ пакъ ће после краткогъ времена писмо ј (јотта) само себи места начинити.

д) Изъ преднаведенихъ примѣра видимо, да или писмо і, или ј имати морамо, ако ћемо да добро и савршено пишемо; зато морамо се ил' на єдну ил' на другу страну рѣшити. Ако ћемо дакле при Кірілици да останемо, морамо

писмо і задржати; ерѣ съ писменомъ „и“ место писмена „і“ можемо у сливаню слогова само за време крпити, алѣ намъ посао тай, као што смо мало пре казали, дуговечанѣ и постоянѣ бити неможе. А ако Вуковицу Кірілицу предпоставимо, а ми ћемо онда поћи онимъ путемъ, на кои су насѣ противници Кірілице одъ толико година мало по мало наводили, као што є то у оделеню IV. овогъ дѣлца обширниє доказато.

е) У странимъ речма писмо „і“ много згоднїє употреблява се него писмо „и“ н. пр. Јоаннѣ, Јосифѣ, Јорданѣ и т. д. а у нашимъ сръбскимъ речма предъ самогласнимъ писменима и лепше є, и отворенїє є писмо і него писмо „и“ писати н. пр. прїатель, известїє, нїє, милїє, угоднїє и т. д. чистїє є написано, и лакше є читати, него прїатель, известїє, нїє, милїє, угоднїє и т. д.

Зато дакле остаймо при нашої Кірілицы, и задржимо писмо і, а то само у странимъ речма, и у нашимъ предъ самогласнимъ писменомъ. — Одъ тогъ правила ни простїегъ ни лакшегъ нема; свакимъ га дакле лако и научити и запамтити може.

